

új

Kéve

A SVÉDORSZÁGI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

Örök feltámadás

Gyermekkoromban hallott húsvéti prédikációk szavai visszhangzanak bennem, a bevezető természeti képek zuhatagai: jég olvadása, hó eltakarodása, rügyek fakadása, barkák bomlása, friss szántások leheletének áradása, más égtájakra költözött madarak visszatérése.

Igen: úgyszólván lehetetlen nem összekötni gondolatban a tavaszt és a húsvétot, ha egyszer a *computus*, az évezredes húsvét-számítás szerint húsvét „mozgó ünnepe” mindig tavaszra esik a naptárban; lehetetlen elé nem bocsátani a húsvéti igének, a feltámadás hirdetésének néhány szót a „halott természet” feltámadásáról, mintegy ösztönös igazolásául, igazolás-kísérletéül, igazolás-vágyául annak, hogy a feltámadás igenis lehetséges. Hasonlóképp úgyszólván lehetetlen nem hívni segítségül a küzdő, a diadalmaskodó tavasz képeit a nemzet 1848-as csodájának, ideiglenes feltámadásának idézéséhez. Szíveket dobogtató, zászlókat lobogtató szelek, tüzes nyilakként lövellő napsugarak, jég-börtönükből kitört szabad vizek zúgása, hallom vissza lelki fülemmel szintén gyermekkoromban hallott, Petőfi-verseket parafrázáló márciusi szónoklatokból.

Egy időben azt hittem, az evangéliumi s a történelmi reménykedések összefűzése a tavasszal, amely a térítők és a sarkkörök közötti tájakon évente törvényszerűen eljön,

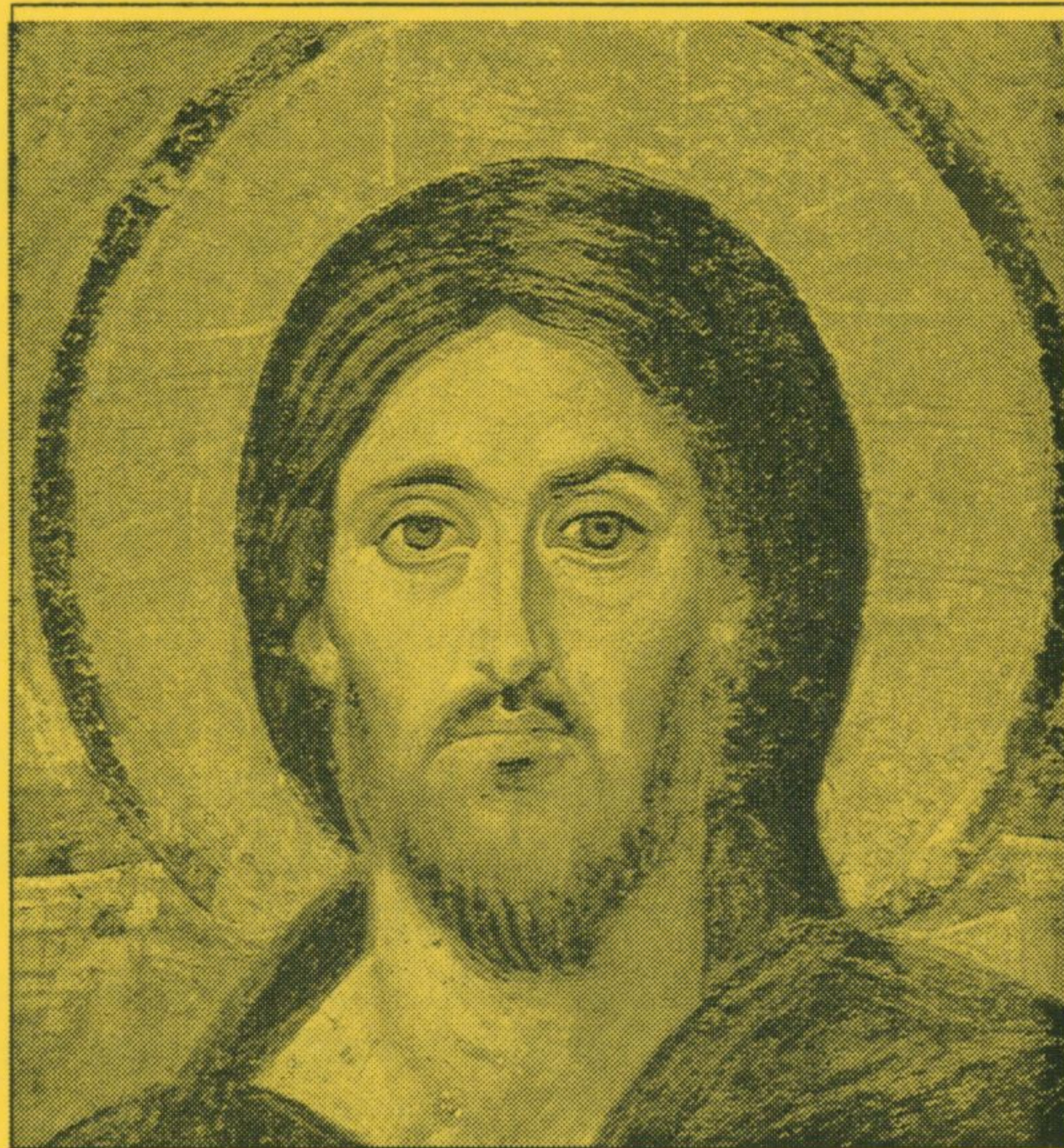
igazából azért történik, hogy – mint már céloztam rá – a szóban forgó reménykedések valóra válásának valószínűségét sugallja. Most azt hiszem, másért történik. Nem azért, mert az igehirdetők s az ünnepi szónokok most másképpen gondolják, hanem azért, mert én most másképp értelmezem a részemről önkéntelennek, szinte természetinek érzett stilisztikai jelenséget. Éspedig úgy, hogy benne

az örök feltámadás sejtelme, az örök feltámadás reális lehetőségének felde rengése nyer kifejezést: annak a megértésen inne ni vagy azon túli megértése, hogy a feltámadás – a testi, az erkölcsi, a politikai, a történelmi – nem egyszeri tény, hanem folyamat, elapadó és újrakezdődő, szakaszokra bomló és szakaszonként visszatérő folyamat, mint az évszakok változása.

Igen: minden húsvétkor egy hajnali óra néhány

percére elhengeredik a kő a sírunkról, a hitelenség, a tudatlanság, a restség, a fásultság, a közöny, a szeretetlenség ragadós márgájába ásott üreg szájáról, és kintről hív az élet. Minden márciusban újra és újra megszólít a szabadság. S ezek csak lelkünk megérintésének ünnepi alkalmai; az élet és a szabadság, ha halkabb szóval is, hétköznapiokon is megszólít és hív. Mindig feltámadhatunk, ha merjük, ha tudjuk, ha akarjuk akarni.

Veress Zoltán

Krisztus-mellkép, 6. század
(A sínai-hegyi Szent Katalin-kolostorból)

TISZTSÉGVISELŐK

Országos felügyelő / Stockholm-i felügyelő
Az Egyháztanács elnöke

VERESS ZOLTÁN

117 69 STOCKHOLM Ekensbergsvägen 110
Tel/Fax +46 – (0)8 – 744 09 91

Országos gondnok / Malmö-i felügyelő

PITLIK PÁLHÁZI KATALIN

211 47 MALMÖ Carl Herslowgatan 10
Tel +46 – (0)40 – 97 90 29

Tb. Országos felügyelő / Göteborg-i felügyelő

BÉLDY ZOLTÁN

411 29 GÖTEBORG Landalabergen 14
Tel +46 – (0)31 – 20 66 95

Országos jegyző / Sölvesborg-i felügyelő

TÓTH ILDIKÓ

294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlgsgatan 7/3
Tel/Fax +46 – (0)456 – 140 37

Borås-Jönköping-i felügyelő

SZÜCS KÁLMÁN

504 35 BORÁS Bohusgatan 6
Tel +46 – (0)33 – 12 18 70

Halmstad-i felügyelő

BODONI DÉNES JÁNOS

302 55 HALMSTAD Andersbergstringen 121/7
Tel/Fax +46 – (0)35 – 21 71 09

Helsingborg-i felügyelő

PATAI ERZSÉBET

252 52 HELSINGBORG Kristianstadsgatan 5
Tel +46 – (0)42 – 14 71 51

Katrineholm-i felügyelő

ÁLLÓ RÓZSIKA

643 30 VINGÅKER Parkvägen 23
Tel +46 – (0)151 – 103 01

Ljungby-i felügyelő

MIHALYI DÁNIEL

341 37 LJUNGBY Ågårdsvägen 66
Tel +46 – (0)372 – 832 96

Västerås-i felügyelő

REHÓ ISTVÁN

723 51 VÄSTERÅS Glasbärgargatan 7
Tel +46 – (0)21 – 12 09 91

Központi pénztáros

TÖRÖK ERNŐ

162 46 VÄLLINGBY (STH) Ängsullsvägen 85
Tel +46 – (0)8 – 36 78 57

LELKÉSZ

MOLNÁR-VERESS PÁL

124 73 BANDHAGEN (Stockholm)
Vintrosagatan 17/1
Tel/Fax +46 – (0)8 – 86 36 39

IDŐBEN FEL KELL KÉSZÜLNÜNK

1995 augusztusában a Svéd Egyház Zsinata úgy döntött, hogy elfogadja az egyháznak az államtól való szétválását indítványozó kormányjavaslatot. A megváltozott viszony jótékony hatása elsősorban az állami befolyás csökkenésében nyilvánul majd meg, ugyanakkor azzal is számolni kell, hogy a Svéd Egyház anyagi lehetőségei jelentősen beszűkülnek. Tekintettel arra, hogy a Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek Közössége kezdettől a Svéd Egyház anyagi támogatását élvezte, a határozat a közösség jövőjét is alapvetően érinti.

Az állam és egyház 2000-ben bekövetkező szétválásának előkészítésére három kormánybizottság alakult: az első jogi kérdésekkel foglalkozik (Utredningen om trossamfundens rättsliga reglering), a második az egyház személyzeti kérdéseit és a felekezetek anyagi támogatását vizsgálja (Utredningen om kyrkans personal och om samfundsstöd), a harmadik pedig az egyházi hozzájárulás kivetésével kapcsolatos kérdéseket hivatott megoldani (Utredningen om statlig uppbörd av kyrkoavgift).

Mindhárom kormánybizottság 1997 márciusára fogja leadni jelentését, melyet majd rövidített formában nyilvánosságra hoznak. Addig is, az előkészítő munka állásáról kívánt tájékoztatni a „Felekezetek anyagi támogatását intéző együttműködési bizottság” (Samarbetsnämnden för Statsbidrag till Trossamfund – rövidítve SST) ez év január 30-ra összehívott értekezletén.

Felekezeti törvény. A jogi bizottság a felekezetek működését szabályozó törvényben gondoskodni kíván a lelkiismereti és a vallásszabadság érvényesüléséről. Az előbbi a vallás gyakorlásának, illetve az ettől való tartózkodásnak a szabadsága, az utóbbi bármely vallás szabad gyakorlásának joga. Eszerint bárki bármely felekezetnek tagja lehet, de maradhat felekezeten kívüli is. A felekezeti tagság kérdésében – az eddigi 18 éves nagykorúsági határt lazítva – a szülők a 12 éves kort betöltő gyermekükkel egyetértésben határozhatnak annak felekezeti hovatartozásáról.

A törvénytervezet az eddigi társulási formák: az üzleti életben szokásos részvénytársaság, betéti társaság, Kft. stb, valamint az egyesületi és az alapítványi formák mellett bevezeti a „bejegyzett felekezet” (registrerat trossamfund) formáját is. A bejegyzéshez nem engedély, hanem bizonyos feltételek teljesítése szükséges: a felekezetnek legyen egy meghatározott szervezeti felépítése és működési alapszabálya, s legyen rendezett a jogi felelősség („cégjegyzés”) kérdése is. A temetési és esketési jog nincs a „bejegyzett felekezet” fogalmához kötve. A törvényalkotók remélik, hogy mindazok a vallási közösségek, melyek ma tagjai az SST-nek, a jövőben mint „bejegyzett felekezetek” fogják működésüket folytatni.

Személyzet, állami támogatás. A kormánybizottság javaslata értelmében, a jövőben a felekezeti személyzetre is kiterjesztik azokat a törvény biztosította jogokat és kötelezettségeket, melyek ma minden munkavállalóra, így a Svéd Egyház személyzetére is érvényesek. Ez gyakorlatilag a felekezeti alkalmazásban levő személyzet munkajogi helyzetének rendezését jelentené.

A kormánybizottság a felekezeteknek nyújtott állami támogatás fenntartása mellett is sikra száll, s amikor ezt teszi, akkor a felekezeti munka társadalmi hasznosságára hivatkozik. Utal arra, hogy ez a szolgálat a vallásos igények kielégítése mellett általánosságban lelki támaszt nyújt, növeli a személyi biztonságérzetet, javítja a társadalom erkölcsi tudatát és jó kiegészítője a hatóságok népjóléti, emberbaráti tevékenységének. Az értekezleten résztvevők a fentiek kiegészítették még azzal, hogy ezek

(Folytatás a 4. oldalon)

Endrédi Gusztáv

HIT ÉS HAZASZERETET ELVÁLASZTHATATLANOK

Kölcsey Ferenc, a Himnusz költője és Táncsics Mihály, az 1848. március 15-én rabságából kiszabadított író és politikus egyaránt megfogadta Báthory István 1578-ban fogant, a mának is szóló intését: „Tartozom Istennek hálaadással, hazámnak pedig és azoknak, kiket Isten is kezembe bízott, oltalommal, gondviseléssel.” Isten iránti hálaival adjuk közre egy-egy imájukat, a hitből fakadó hazaszeretet e két gyönyörű gyöngyszemét.

SZOBÁMBA ZÁRKÓZVA gondolkozom a hazáról, melynek nevében jöttem munkálni, és minden biztonnyal – küzdeni. Íme ez a haza, mely gyermekségem álmaiba, mely ifjú és férfikorom érzelmeibe lángvonásokkal szövő szent képét! Ez a haza, melynek nevével öszveolvadt keblemben minden, amit hit és remény, hűség és szerelem – minden, amit az emberiség legforróbb és tisztább érzelmei nyújthatnak. És e hazáért szenvedett Hunyadi hálátlanságot és üldözést; e hazáért rohant Szondi a halálba; e hazáért patkzott a Zrínyiek vére; e hazáért választott sok nemes önként számkivetést, szerelemből fosztván meg magát attól, amihez élte minden boldogságát kötötte. S te mit fogsz érette tenni? Fogsz-e tűrni rettentést, ki barátság és szeretet karjából léptél ki? Fogsz-e tűrni jéghidegséget, kit forró kebel ápolt mindeddig? Fogsz-e tűrni hálátlanságot és félreértést, kiért a szenvedés óráiban meleg könnyek hullottak, s kinek szeszélyeit is kedvező pillantások szelíden fogadták? De fogsz-e ostromot is állani a kísértések közt? Fogsz-e híven maradni, ha tántorodásodra bér tétetik? Fogsz-e szél és hab ellen küzdeni, ha minden elhagy?

Oh, jól érzem én, mit és mennyit kellene tennem. Te pedig ott fenn, vagy itt benn, ki mindeddig tisztán megőrzéd e kebelt, adj segédet mindvégiglen!

(Kölcsey Ferenc, 1832)

TERMÉSZET URA, jóságos Isten, hallgasd meg kérésemet. Nem aranyozott oltár előtt térdepelek, de azért meghallgatsz engem, ugye. Adj egyetértést polgártársaimnak, olvaszd eggyé szíveiket, önts szerete-

tet és bátorságot lelkeikbe, hogy kölcsönös bizodalommal viseltetvén egymás iránt, sikeresen mozdíthassák elő nemzetünk javát. Irtsd ki szíveikből a visszavonás és meghasonlás magvait. Világosítsd fel őket, hogy előbb a szükségest, aztán a hasznost, végre a kellemest eszközöljék embertársuk javára. Esmerthesd meg velök, hogy mind egyes nemzetek, mind az egész embernem csak okos nevelés által juthat óhajtott céljához. Adj erőt és bátorságot minden polgárnak, hogy magán jogtalanságot elkövetetni ne engedjen. Irtsd ki az előítéleteket és hitvány tudákoságot, s helyettök hintsd el a felvilágosodás és morál magvait. Taníts meg mindenkit a kötelességére, s ösztönözz annak teljesítésére, mert anélkül boldog senki sem lehet. Ne szíveld, hogy a lomha és röst az iparkodónak verejték közt szerzett keresményét dobzódva költhesse. Ne engedd, hogy teremtményeid szemeiből fájdalmi könnyek csurogjanak, hanem csak örömkönnyeket folyass azokbul. Mivel csak te magad vagy Úr, az egész természetnek s mindennek Ura, munkáld, hogy az emberek egyenlő rokonok és barátok legyenek. Szeretet uralkodjék a trónuson, szeretet viselje a koronát, szeretetnek járma alá hajoljon minden élő teremtményed, szeretet legyen a törvényünk. Nyisd meg az emberek hályogos szemeit, hogy lássanak, mert a vakság minden nyavala és gonosz közt legnagyobb rossz. Tudod, édes Istenem, hogy jogon alapulhat csak az emberek boldogsága, azért esedezem, súgd meg minden nevelőnek, szülőnek s tanítónak, hogy ezt magyarázzák a kisdedeknek; de mint-hogy a tanítóknak maguknak sincs még erről józan fogalmuk, világosítsd meg előbb ezeknek elméjét. Tudod azt is, hogy a csupa jogas cselekedet még csak első lépcsőjét teszi az emberi tökélynek, melynél fogva embertársukat meg nem sértik; kérlek Istenem, tedd őket erényesekké, hogy ne csak rosszul ne bánjanak hasonfelükkal, sőt jót tegyenek egymással; ó kérlek, édes Istenem, tedd meg ezt, hogy a jogot és erényt gyakorló emberek a tökélynek tetőjére emelkedve, eme legfenségesebb címet megérdemeljék: morállal vagynak fölékesítve. Ámen. (Táncsics Mihály, 1835)

IDŐBEN FEL KELL KÉSZÜLNÜNK (Folytatás a 2. oldalról)

működésének fontos szerepe van a bűnözés megelőzésében és a kábítószer elleni küzdelemben is. A kormánybizottság egyértelműen leszögezte: állami támogatásra csak azok a „bejegyzett felekezetek” számíthatnak, melyeknek működése társadalmilag hasznos. Az SST útján a felekezeteknek nyújtott (jelenleg évi 57 millió korona) állami támogatás elosztása egyelőre aszerint történik, hogy az illető felekezet szolgálata hány személyt („betjånade”) érint, és nem aszerint, hogy a felekezetnek hány bejegyzett tagja („registrerade medlemmar”) van. Lehetséges, hogy a jövőben megváltozik ez az elosztási elv, s ezentúl a járulékot fizető tagok létszáma lesz a meghatározó.

A kormánytól kapott irányelvek szerint ezentúl a felekezeteknek is joguk lesz költségeiket a hívek felé kivetni, s annak begyűjtését – térítés fejében – az adóhivataltól kérni. Ez az „adókivetési jog” eddig csak a Svéd Egyházat illette meg a gyülekezeti adó (församlingsskatt) formájában. Ez továbbra is fennmarad, csak ezentúl nem adónak, hanem például tagsági díjnak (medlemsavgift) vagy hozzájárulásnak fogják nevezni. A tagoknak az egyházi kiadások törlesztéséhez való hozzájárulását a magyar szóhasználat egyházadónak, vagy egyházfenntartási járulékknak nevezik.

Az adóhivatal szerepe. A tájékoztató az adóhivatal jelenlevő küldötte közölte: a tagsági díj vagy járulék beszedését a hivatal csak úgy tudja vállalni, ha azt a személyi jövedelmi adóval együtt és azonos módon kezelheti, azaz annak bevételezését biztosítottnak látja. Ennek alapján nyújt előleget a felekezeteknek, de azt is hangsúlyozza, hogy az elmaradt bevételeket végrehajtó által hajttatja be (ez ellen több felekezet képviselője is felszólalt). Továbbá: amint az adóalapszámításnál kiindulási alapként az előző évet tekintik, úgy a felekezeti járulék esetében is kiindulási alapul az előző évi állapotot veszik figyelembe. Azt, hogy egy adott évben valaki járulék fizetésére kötelezett-e, az adóhivatal annak alapján dönti el, hogy az illető az előző év novemberében tagja volt-e valamely felekezetnek. A tagság, következésképpen az ezzel járó kötelezettség esetleges megszűnte nem az adóhivatal, hanem a felekezet és a kérdéses személy ügye és senki másra nem tartozik. Az adóhatóság ezért titkosan kezeli, hogy az illető mely felekezetnek a tagja, s ezért van az is, hogy az adólapon csak a tagsági díj vagy járulék százalékos arányát tüntetik fel. Annak sincs akadálya – mondták –, hogy egy személy akár több felekezetnek is fizető tagja legyen.

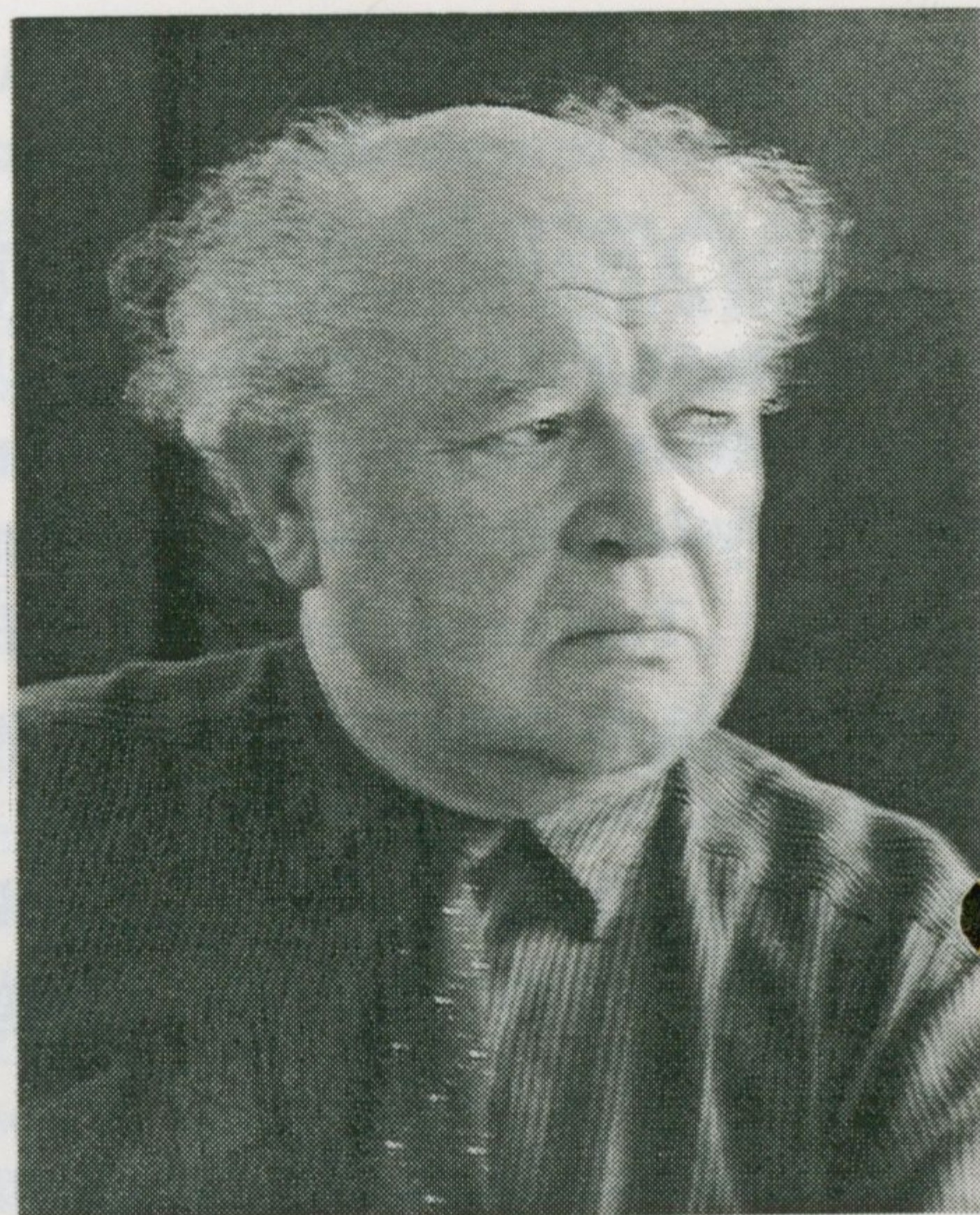
Temetkezési adó. A Svéd Egyháznak fizetett gyülekezeti adó egy részét jelenleg a temetkezési költségekre fordítják, de ezt a jövőben – felekezeti tagságtól függetlenül – minden állampolgárnak fizetnie kell.

Műemlékvédelmi adó. A Svéd Egyház az állami függőség megszűnte után szerényebb anyagi helyzettel számol, s ezért a kezelésében levő mintegy 3800 műemlékként nyilvántartott templomának fenntartásához különleges állami segélyre tart igényt. Ebből kiindulva – amint arról február 13-án újsághírben tájékoztattak – az egyik kormánybizottság egy olyan különleges „egyházi műemlékvédelmi adó” bevezetését javasolja, amelyet a jövőben – felekezeti hovatartozástól függetlenül – minden adóköteles polgárnak kötelező módon fizetnie kell. Ennek mértéke az átlagjövedelmű adózóra számítva mintegy évi 90 korona lenne.

Jó időben készüljünk fel. Az nem vitás, hogy e nagy horderejű változások magyar gyülekezeteink számára is egy egészen új helyzetet teremtenek. Bár a kérdés még nem égett a körmünkre, de tudva, hogy az ezredforduló után döntő részben magunknak kell biztosítanunk működésünk anyagi feltételeit, a változásokra jó időben fel kell készülnünk.

Az Új Kéve 96/5. számához csatolt befizetési lapon egyedülállókra és családokra vonatkoztatott irányösszegeket jelöltünk meg, s amikor hozzátettük, hogy „ezek befizetése esetén jelentős lépést tennénk rövidesen amúgyis szükségessé váló önállóságunk felé”, ezzel egyben jeleztük azt is, hogy tudatában vagyunk: önállóságunk biztosításáig még hosszú út megtételére van szükség.

40 ÉVE

Gémes István

KEZDŐKÉNT SKANDINÁVIÁBAN

(Folytatás a 96/6. lapszámból)

1957 márciusára Bécsbe gyűjtötték össze a külföldön élő és dolgozó magyar evangélikus lelkészeket egy háromnapos konferenciára. Én is kaptam meghívást, sőt egy otthoni előadásomat is elmondhattam, alkalmazva a kinti helyzetre, ilyen címen: „Az evangélikus értelemben vett igehirdetés – menekültek között”. A legnagyobb nehézségem a koppenhágai osztrák követséggel támadt: nem akartak vízumot adni, hiszen örültek, hogy négy hónappal azelőtt megszabadultak tőlem. Emlékezetem szerint genfi igazolást kaptam, amelyben szavatolták, hogy a konferencia eltelte után elhagyom az országot (amelyben különben sem akartam volna élni sohasem!). A bécsi útra – pénz hiányában – nagyszerű alkalom kínálkozott. Koppenhágából vonattal leutaztam Johannes Rasmussen haderslevi tanítóhoz, akit akkor neveztek ki a bécsi Skandináv Otthon vezetőjévé. Bogárhátú autóján magával vitt új állomáshelyére, s még akkor is félig romokban heverő Hannoveren át.

Konferenciánknak két határozata eldöntötte évtizedekre a munkánk sorsát. Kijelentettük, hogy nem kívánunk exil egyházat szervezni, hanem mindegyikőnk a saját területén illetékes egyház keretében végzi a munkáját, míg lehetséges és szükséges – magyarul.

Vajta Vilmos javaslatára elhatároztuk az Útitárs című havi folyóirat megindítását, „Külföldön élő magyar evangélikusok lapja” alcímmel. Szerkesztőnek Terray László oslói lelkészt kértük föl, felelős kiadója pedig én kellett legyek. Elsősorban azért, mert a koppenhágai Kristelig Dagbladet nyomdájában akartuk a lapot nyomtatni, én tarthattam tehát legegyszerűbben a nyomdával a kapcsolatot. 1957 áprilisában meg is jelent az első szám, amelynek születésénél Terray Lászlóval együtt bábáskodtunk Rasmussen úrral, a keresztény napilap nyomda-vezetőjével.

Bécsben még nem gondoltam arra, hogy skandináviai munkám nem lesz hosszú életű. Visszatérve a Lukasstiftelsenbe, íróasztalomra várt az Evangélikus Világszövetség latin-amerikai osztálya vezetőjének, Stewart Hermannak a levele, amelyben örömet fejezte ki afelett, hogy érdeklődöm (?) Délamerika iránt. Ezenel közvetíti a Világszövetség döntését, amellyel megbíznak, hogy a braziliai Sao Paulo városában kezdjem meg a magyar evangélikus gyülekezet összegyűjtését. Tudomásuk szerint ott 1200-1500-ra tehető a magyar evangélikusok száma. Odaautaztam vendége leszek a Minneapolisban ülésező világszövetségi gyűlésnek és a Latinamerikai Osztály USA-ban

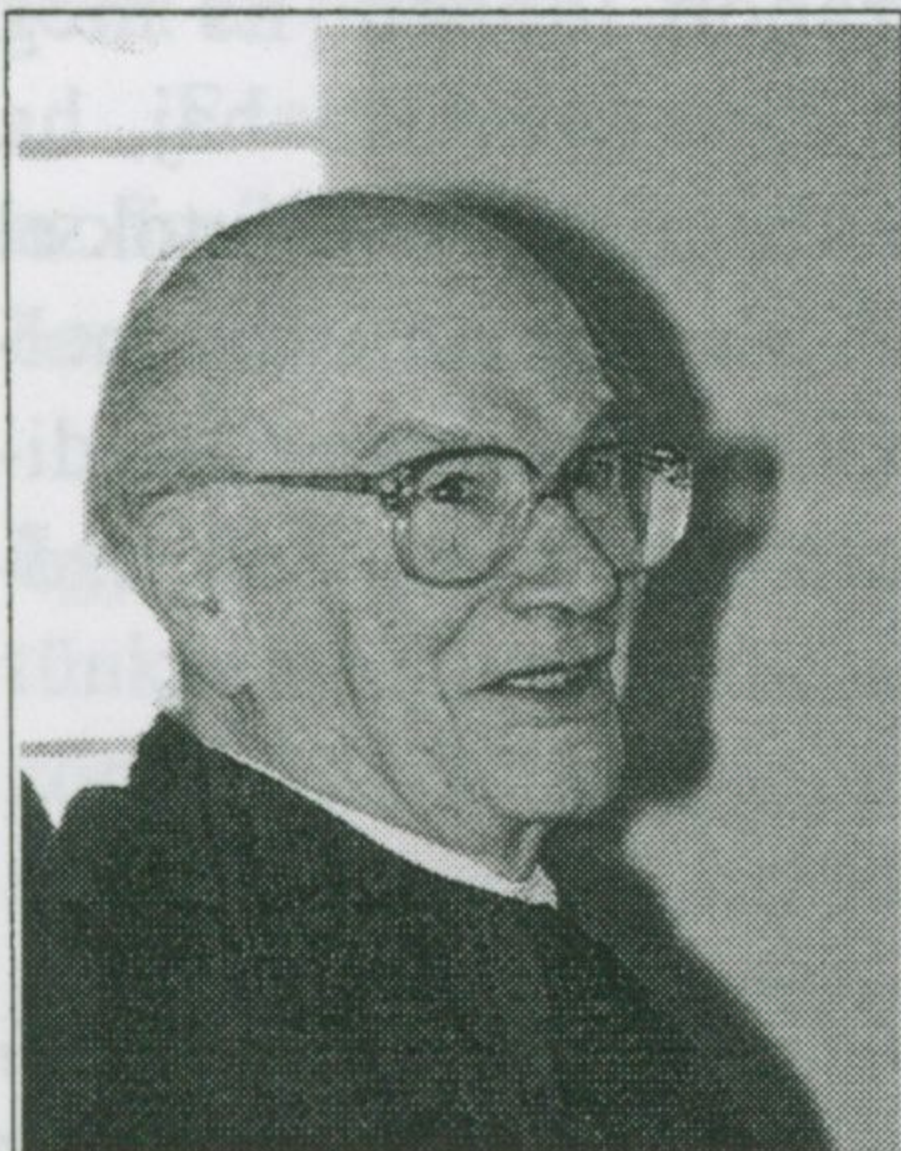
rendezendő konferenciájának, majd Pósfay György venezuelai lelkésszel Caracasba repülhetek, aki majd bevezet a délamerikai életbe.

A „bombát” jól időzítették, de bizony én Sao Pauloba ugyanolyan kevéssé akartam eljutni, mint annak idején Dániába. Mégis rábíztam magamat egy felsőbb kézre (és máig sem csalódtam benne!).

Ettől függetlenül folytattam táborlátogatásaimat. Gazdag dán gyáros tengerparti üdülőjében, több népfőiskolában és egyesületi házakban elhelyezett honfitársaim továbbra is ugyanolyan lelkesen vagy közönyösen fogadtak. De már megindult a mozgás: Dániát általában ugródeszkának tekintette a legtöbb menekült. Dán vendéglátóink nem lelkesedtek az ötletért, de tudtommal sehol nem gördítettek akadályt a továbbállni szándékozók elé. Így jelentette ki az erdélyi mérnök, hogy a zenekritikussal és fiatal karnagy-feleségével együtt Kanadába igyekszik. Pálháziék mindenképpen Svédországba akartak eljutni. Búcsúzni kellett tőlük. De még ennél is nyomorultabban éreztem magam, amikor a roskildei és a fredericiai állomásokon integettem Ausztráliába, ill. Délafrikába továbbgyekvő „gyülekezeti tagjaimnak” és társaiknak. A széthulló kéve képe se azelőtt, se azóta nem volt ennyire tudatos bennem, mint amikor ott álltam, magamra maradva a kihalt pályaudvarokon. Sírhatnékom támadt. Voltak táborok, amelyekben már egyetlen hívem sem volt, s az egyik helyen 3-4 nem-protestáns megszánt és arra kért, hogy még legalább utoljára nekik tartsak búcsúáhítatot.

Fontos feladataim közé tartozott a dán egyházi munkaadóm tanácsolása is. Hihetetlen gyorsasággal fedezték föl magyarországiak Dániába érkezésemet. Tömegével jöttek a levelek vagy az én nevemre, vagy – rám hivatkozva – az evangélikus egyházhoz, bennük a legkülönbözőbb kérésekkel: otthonhagyott házastárs kereste Dániába megugrott társát, szülők gyerekeiket. Betegek könyörögtek gyógyszerért, béna kért tolókocsit. De a leggyakrabban ruhát, cipőt és mindenek előtt pénzt kértek. Mindehhez olyan hatásosan írták le testi-lelki nyomorukat a kérők, hogy az akkor még igen segítőkész dánok szíve azonnal meglágyult, miután lefordítottam a szinte kivétel nélkül magyarul írt leveleket. A feladatom nem volt könnyű: emlékszem még, hogy hitetlenül néztek rám, ha azt mondtam egyik-másik levélre, hogy én itt nem segítenék. Gyanússá nem én tettem a könyörgőket, hanem ők vetették el a sulykot. Túl buzgóságból egyszerre 3-4 egyházi és érseki hivatal, ökumenikus tanács, helyi lelkészi hivatal és világi szervezet (Vöröskereszt stb.) címére küldtek azonos szövegű kérélevelet, amelyek legtöbbször mind az íróasztalomra kerültek véleményezésre. Tudom, hogy nem voltam mindig igazságos, de azt is, hogy egyszerre szigorúbb osztályozásra kértek dán barátaim!

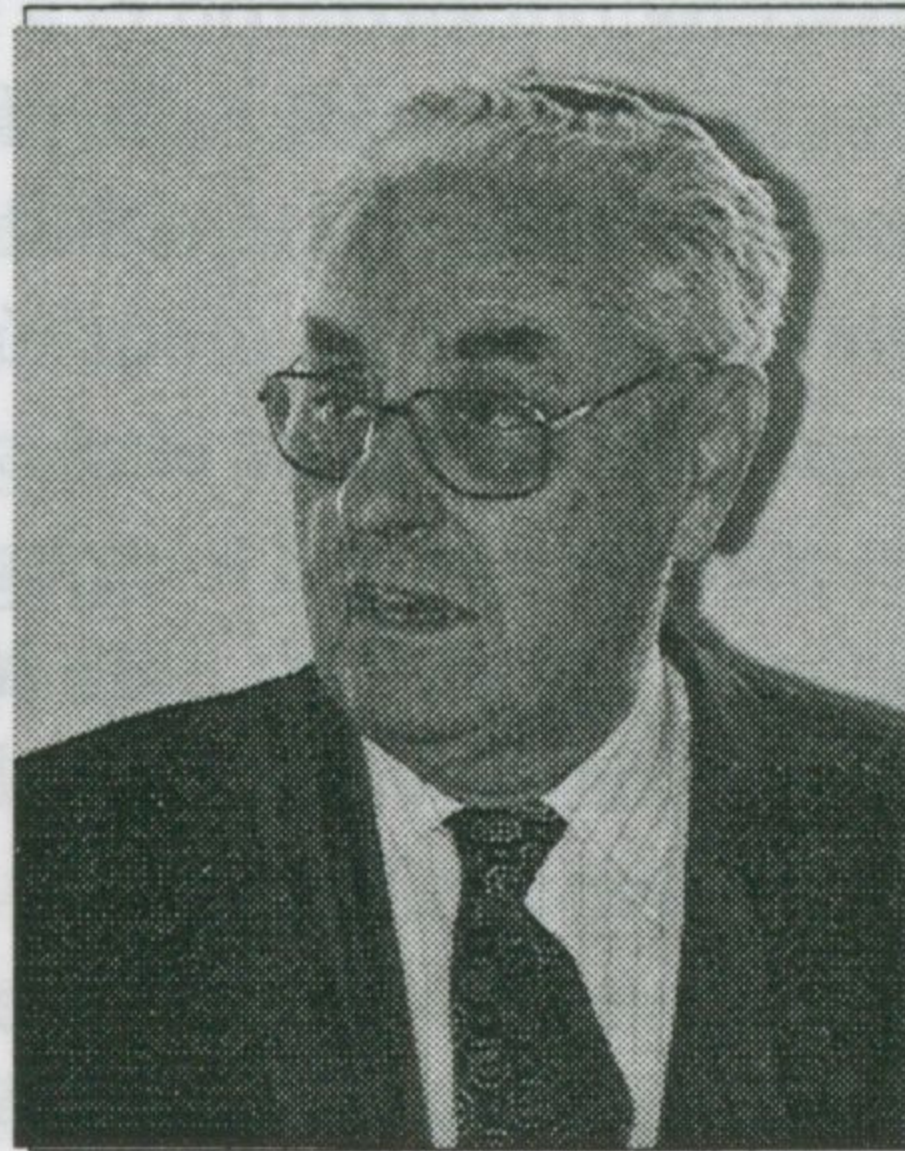
Időközben meghívást kaptam, hogy Norvégiában is vegyem föl az ottani menekültekkel a kapcsolatot. Terray Lászlóval repültünk el Koppenhágából (igen viharos körülmények között élvezhettem életem első repülését). Oslóban vagy 30 magyarnak tartottam istentiszteletet, sőt a trondheimi katedrális Mária-kápolnájában is összegyűltünk, hogy legészakibb istentiszteletünket megünnepeljük. Terray Lászlónak köszönhetem, hogy elvitt Egede oslói lelkészhez is, aki igen szíven viselte a magyar menekültek sorsát. Tőle hallottam először a „sáfársági mozgalomról” (stewardship), amiről csak a legnagyobb lelkesedéssel tudott beszélni. Svédországba is eljutottam: meglátogattam

Vajta Vilmos

Terray László

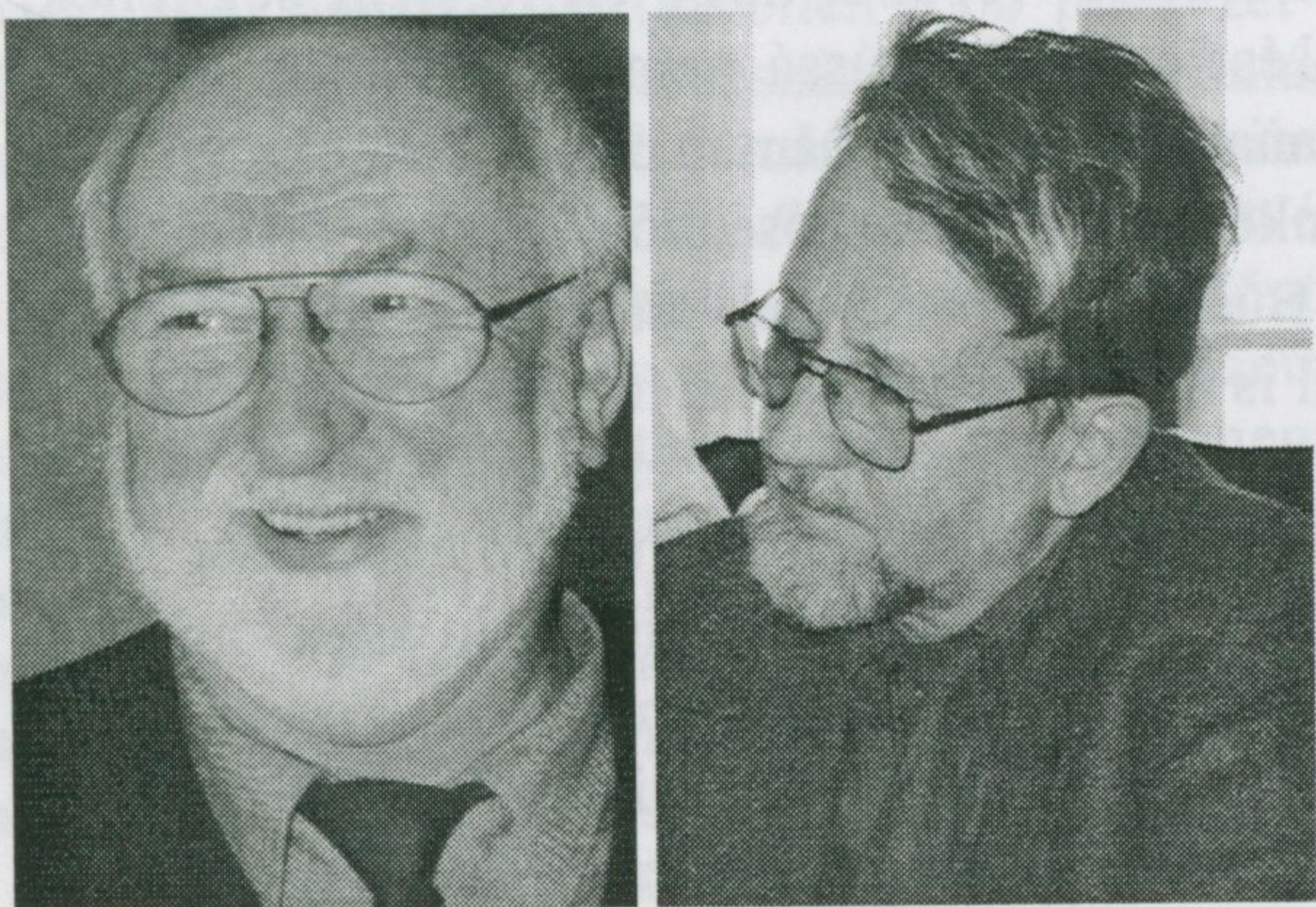
Pósfay György

Pálháziakat Flyserydben, hogy házi istentiszteleten folytassuk a megszakadt kapcsolatokat. Onnan utaztam föl autóbusszal Stockholmba, hogy ott a Lutherhjälpen főtitkárával, Åke Kastlund igazgatóval tárgyaljak a skandináviai magyar protestáns lelkigonozás jövőjéről. Johan Hoff lelkész, az Oskarskyrkan papja, aki jól ismerte Ordass püspök urat, azonnal minden segítséget följánlott a magyar munka támogatására. Az üggyel azután mélyebben nem foglalkoztam, mert én már Délamerikáról álmodoztam, másrészt hallottam, hogy Glatz József személyében, aki akkor még Ausztriában dolgozott, skandináviai híveink jó lelkipásztort kapnak.

Roppant érdekes találkozásokra került sor Dániában is. Mint az Útitárs felelős szerkesztője, riporterként

bármely lelkész bocsássa rendelkezésemre templomát, ha szükségem volna rá. A beszélgetésen, emlékezetem szerint jelen volt Mogens Zeuthen, az egyetlen magyarul tudó dán lelkész is, aki a soproni teológiánkon volt ösztöndíjas. A beszélgetés vége felé pedig közölte az érsek, hogy Ordass Lajos és Vető Lajos püspökök egy további lelkésszel Dániába érkeznek. Tiszteletükre ő ad ebédet a püspöki palotában. Erre engem is kedvesen meghívott. Majd hirtelen a homlokához kapott, de azt mondta, hogy feleségével együtt szeretettel vár. Kicsit szorongva léptem be a püspöki palota kapuján, de szorongásom hamar elmúlt. A magyar delegációból Ordass püspök úr ült egyedül az asztalnál. Az érsek magyarul sűgta meg nekem, hogy – rám való tekintettel – a dele-

gáció másik két tagját két lelkészével hívatta meg ebédre... Az asztalnál egy feketeruhás hölgy mellé ültettek. Az érsek úr figyelmessége határtalan volt. Mivel első beszélgetésünkör már említettem neki, hogy kísérletezem Kaj Munk, a dán mártír lelkész költő verseinek magyarra fordításával, meghívta Kaj Munk özvegyét is a találkozókra. Munkné nagytiszteletű asszony elmondatta velem, többiz-

Glatz József, az első svédországi lelkész, és munkatársa, Szigethy Sándor

kértem beszélgetést Skydsgaardtól, a koppenhágai egyetem híres dogmatika professzorától. Kedvesen fogadott, de igen meglepődtem, amikor végül is nem adott interjút, mert tiltakozott az ellen, hogy őt lutheránus teológusként bírjam szólásra. Nyugtalanul egyre csak a liberalizmusát emlegette.

Annál szívmengetőbb volt a koppenhágai érsek, Fuglsang-Damgaard meghívása. Bekérített az irodájába és hosszasan elbeszélgettünk. Minden megmozdulásomról tudott, minden iránt érdeklődött és biztatott, hogy bármikor kérhetek tőle segítséget. Behívott titkárnőjét arra kérte, hogy közölje Thomsen titkárral, hogy

ben is, férje „Mesteren med tornenkrone” című gyönyörű versének frissen készült fordítását.

Koppenhágában még júliusban tartottunk istentiszteletet, Langletné asszony búcsúztatott el a szeretetvendégségen. Az időközben felére zsugorodott létszámú menekülttáborokba is elmentem, hogy elbúcsúzzak. Több vezető köszönte az elvégzett munkát, s volt magyar, aki megjegyezte, hogy azért a pásztornak nem lenne szabad elhagynia a nyáját...

Kilenc hónap alatt 25 ezer km utat tettem meg és, ha vezetett szolgálati naplóm el nem vész az Atlanti-óceánon, a szolgálatok számát, helyét is

meg tudnám nevezni. Így csak azt mondhatom, hogy Istennek legyen hála mindenért, amit elvégezhettem! Ő jobban számontrajtja a „sikereket” – és a csődöket is!

Amilyen váratlanul érkeztem Dániába, ugyanolyan rögtönözve akartam elhagyni is. A minneapolis-i világgyűlés előtt két nappal összecsomagoltam kevés motyómat, elbúcsúztam a Lukasstiftelsentől, a szolgálattevő kedvestestvértől, a lelkésztől, és autóbusszal kimentem Langlet asszonyékhoz, akik a repülőtér felé laktak. Kérdésére, hogy van-e már repülőgyem lefoglalva, csak azt felelhettem, hogy nincs. Minden tartóztató aggodalma ellenére elbúcsúztam tőle és férjétől. A repülőtéren odamentem az első ablakhoz és a szőke dán légikisasszonynak bejelentettem New-Yorkba repülésem szándékát. Igen csodálkozott, hogy a túlsúfolt nyári szezon kellős közepén – augusztus 3-án – előzetesen lefoglalt jegy nélkül akarok Amerikába repülni. Igen sajnálja, mondta, de legkorábban 3-4 hét múlva nyílik lehetőségem jegyvételre. De ez engem mind nem hatott meg, hanem határozottan kijelentettem, hogy nekem ma kell elrepülnöm. A közben összesereglett stewardesszek fejüket csóválták ekkora konokságon. Én ugyanis a csarnok sarkában letettem két táskámat és kijelentettem, hogy én már nem megyek vissza a városba. Azért szelíden arra kértem őket, hogy – ha csak lehetséges – szorítsanak nekem helyet valahol. Már csaknem éjfél lett, mire széles mosollyal jött hozzám az egyik hölgy és közölte, hogy egy charter-gép két utasa nem jelent meg a megszabott időben. És még hozzátette, hogy ugye nem baj, ha Glasgow-n és Grönlandon át jutok el New-Yorkba... S a gépmadár fölemelkedett – velem is, elhagyva Skandináviát. Ezzel, átmenetileg, befejeződött skandináviai szolgálatom.

(Vége)

A fényképeket Molnár-Veress Pál készítette a KÉMELM 1996 április végén, Tångagårdén tartott értekezletén.

SZARVASÜZŐBEN

A honfoglalás 1100-ik évfordulójának évében népünk őstörténetében kalandoztunk. A magyarokat a Kárpát-medencébe vezető úton követve az első részben a magyarok elődeiről, a másodikban nyelvrokonainkról, a harmadikban a hozzánk csatlakozott népekről, míg a legutóbbi, negyedik részben a honfoglalók hitvilágát meghatározó vallási-kulturális környezetről szoltunk. Az alábbiakban e hitvilág egyes elemeit vizsgáljuk részletesebben.

Ötödik rész

A HONFOGLALÓK HITVILÁGÁRÓL (Ősvallásunk elemei)

Mielőtt hitvilágunk egyes elemeiről szólnánk, tisztáznunk kell valamit: Hogy elődeink pontosan kiben vagy miben, és hogy miként hittek, talán soha nem fogjuk megtudni. De mint minden nép, így a magyarság is igyekezett szóban, énekben vagy mozgásban „elmagyarázni”, az élet eseményeihez kötött szokások formájában „megélni”, vagy tárgyak, díszítmények útján „ábrázolni” a saját maga és az őt körülvevő világ közötti viszonyt, az ennek megéléséből származó meggyőződését, e meggyőződés alapján álló hitét. Ősvallásunk vizsgálatának tárgya tehát elsősorban az a szellemi és tárgyi hagyaték lehet, mely e hitet kifejezésre juttatta.

S hogy elhamarkodott ítéleteknek elejét vegyük, szükséges még egy merésznek tűnő teológiai megállapítást tennünk: Istennek hatalmában állt és áll ma is, hogy az emberiség történetének különböző szakaszaiban más-más formában, jelenségekben, vagy éppen csodákban nyilvánítsa ki magát. S csupán azért, mert az más, mint az általunk megismert kinyilatkoztatás, azért még nemcsak hogy nem elvetendő, hanem annál inkább figyelemre méltó az. Sőt, a mai embernek az Isten mindenhatóságáról vallott hitét teszi ez próbára.

Ezek után lássuk, melyek azok a fő elemek, amelyek az őseink hitét kifejező szellemi és tárgyi hagyatékból kibontakozni látszanak.

Égig érő fa. Monda- és hiedelemvilágunknak ugyanúgy, mint népmeséinknek vagy népi díszítőművésztünknek sajátos eleme az égig érő fa motívuma, ágai között a Holddal és a Nappal, gyakran állatok alakjával, s ez a motívum mind a török, mind a finnugor népeknél ismert. Az altaji törökök egyik mondája szerint „a Föld köldökén” egy oly magas fenyő nő, amelynek csúcsa a főisten, Baj Ülön lakásáig, azaz az égig ér. A mongolok, vagy a

mandzsú-tunguz népekhez tartozó nanajok világfájának törzsén vagy csúcsa mellett is a Napot látjuk, a fa alatt különféle állatokat, főként szarvasokat és madarakat.

Népmeséink „égigérő fája” vagy „tetejetlen fája” nem egyéb, mint számos korabeli nép világfája, amely hitük szerint összeköti az alsó, a középső és a felső világot. A mesehősnek úgy sikerül feljutnia a világfa csúcsára, hogy baltájával lépcsőt vág a fa törzsébe, és a rétegekből álló lombkoronán „világról világra” halad. A hőst az ott lakó Szél, Hold és a Nap anyja segíti útján.

Jankovics Marcell (1987) szerint alsó, középső és felső világgal, az ezeken belüli szférákkal és rétegekkel majd minden ókori nép világképében találkozunk: a felső világot az isten(ek), a középsőt az élők, az alsót a holtak országának tekintették. Szerinte felső világon az északi égbolt azon részét kell érteni, mely soha nem merül a láthatár alá, csillagképei tehát „halhatatlanok”. Középső világon az égbolt bolygók járta övezete értendő (melybe a Föld is beletartozik), s melynek csillagai és bolygói naponta fölkelnek és lenyugszanak, azaz „születnek és meghalnak”, tehát élnek. Alsó világon pedig az égbolt láthatatlan részét kell érteni, amely a meghalt (lenyugodott vagy nem látszó) égitestek birodalma.

A török és finnugor népek világfája a világok közötti, azokat összekötő utat jelképezi. A fát megmászó hős a legfelsőbb világba igyekszik, s bár útján számos ellenséggel találkozik, a legfelsőbb világ erői segítik, hogy célba érjen. Az a szint, melyen a fa törzse nyugszik, a középső világ szintje: innen indul a hős, és az ábrázolásokon a fa alatt gyakran szarvas, nyúl, ritkábban egy-egy madár alakja is feltűnik. A Jankovics-féle értelmezés szerinti középső világ tehát az égbolt bolygók-járta, többnyire a láthatár vonalába eső része, s talán nem érdektelen, hogy ennek csillagképei két- vagy négylábú lényeket formáznak.

A magas rúd vagy létra jelképezte „égigérő fa” megmászásának erőpróbája a sámánavatás velejárója, a táltosoknál az ismeretek megszerzésének, a tanulásnak folyamatát jelképezi. A korai avarokból származó csontkarokon ugyanúgy, mint a mai magyar díszítőművészet elemei között, a világfa motívuma mindenütt megtalálható.

Az égi főisten. A világfa tetején, tehát a legfelsőbb világban a főisten lakik, aki sosem ártó, hanem mindig védő szellem. Nem kell meglepődnünk azon, hogy az ábrázolásokon ezt a főistént általában valamilyen szárnyas lény alakjában látjuk, hiszen ugyancsak Jankovics megfigyelése szerint a felső világot jelentő északi égbolt csillagképei is többnyire szárnyas lényeket formáznak. Egyébként is, kézenfekvő volt az ég lakóit vagy madár, vagy madárfejú és szárnyú, de oroszlántestű griff alakjában ábrázolni. Az oroszlántest az égi isten földi uralmát jelképezi. Fehérlófia, az emberfeletti erővel bíró mesehős a nagy fa tetején fészkelő griffmadártól kapja a segítséget, s erejének hétszerte megnövelését. A griffként ábrázolt főistennek jelentős szerep jut a sárkánykígyóval folytatott harcban is.

Föld alatti világ. A magyar táltosjelölt, tudományának megkapása előtt „bejárja” az alsó világot. „Elvitték álmában, előbb átalvitték a békák országán, majd a gyíkok és kígyók országán, aztán meghordozták a pokolban.” Érdekes újból a Jankovics-féle megállapítás alapján arra figyelni, hogy az alsó világnak tartott, nem látszó, tehát déli égbolt csillagképei réggen kivétel nélkül alvilági szörnyek, vizilények és vizek neveit kapták. Az altáji népek „ördögbirodalmát” is halak, békák és kígyók népesítik be, míg az uráliak „holtországának” fejedelme halfarkú ördög vagy hüllő.

Sárkány. Az alsó világhoz tartozik a magyar néphit legelterjedtebb állatalakja, a sárkány is, mely egy- vagy többfejű, kígyóból és halból születő, többnyire szárnyas, karmos, krokodilszerű emberevő szörnyeteg, melyet tisztelni és félni kell. A sárkányölő mesehős (táltos) mind az alvilág, mind a felső világ erőit igénybe veszi, s ezeknek közbenjárását próbák kiállításával éri el. A sárkány központi szerepet játszik a kínaiak hitvilágában, sőt nemzeti jelképük is. A magyaroknál a sárkány nemcsak egy mesebeli állatalak neve, hanem minden bizorrral egy nemzetség neve is volt. Ezt bizonyítja számos Sárkány személynevünk, továbbá több község neve és hetvennél több helynév is.

Táltos és táltosló. A néphit szerint a táltosnak, garabonciásnak, vagy tudósnak kiválasztott gyermek foggal és tizenegy ujjal születik, s bár ellenszegül a hivatásnak, a természetfeletti lények beleoltják a szakmabeli tudást, ráerőszakolják az emberfeletti erőt. A tudósjelölt, amikor tudóssá válik, elrejtőzik, lelkét a másvilágra viszi. Regéink és mondáink sajátos alakja a táltosló, mely miként a táltos ember is, csodásan születik, emberfogakkal jön a világra, s ezt titokban tartva kell felnevelni, hogy majdani gazdájának, hasznára lehessen. A táltos lovat többnyire boszorkányok, tündérnők, királyfiak istállójában találjuk, mint legrútabb, beteges, sovány, rühes, csúf, görcsös lovat, de amely aztán megtáltosodva nagy dolgokat visz véghez.

Tündérek. Amit más népek mítoszai különféle felsőbb lényeknek, szellemeknek, istennőeknek, végzetnőeknek, vízi-, erdei-, hegyi- vagy háziszellemeknek, törpéknek mondanak, azokat a mi hitregéink tündéreknek nevezik. Ezek egy csodás szépségű arany boldoghonban, Tündérországban élnek, ahova az út réz, ezüst és arany erdőkön és hasonló folyók mellett, az üveghegyen, az Óperenciás tengeren át vezet. Tündérország kapuját arany varázsvesszővel lehet megnyitni, s a kapun belül fényes palota, erdők és tavak közepén álló ködből alakult vár, vagy tág mezőkön álló tündéri városok vannak csodás ékességű kertekkel, melyekben zöldellő borostyán övezi a piruló narancsokat, szagos balzsamfák illatoznak, sűrű cédrusfák tartanak árnyat, a forrásokban olvasztott érc és arany folydogál, s itt nő az aranyalma a tündéri aranyalma és ezüstkörte, melyet a tündérek csábul a megkedvelt királyfi kertjébe átültetnek.

Elődeink hitvilágának tartozéka a természet egyes elemeinek és erőinek, a nagy égitesteknek a tisztelete is. Lássunk ezekből néhányat:

Tűz. A jurta közepén égő tűz meleget ad és éltet, ezért különös tisztelet, helyenként imádat övezi. Az imádat alapját az képezi, hogy a tűz az istenség jelképe, általa megtisztulás és megszentelődés nyerhető, ezért az élet minden nevezetes eseményében szerepe van. Az újszülött gyermek mellett, mígnem megkeresztelik, gyertyát kell égetni, nehogy a boszorkány saját gyermekével váltsa fel őt. Házasság esetén az első teendő a háztűznézés; a házba lépő mátkakérők a jövendő arától tüzet s vizet kérnek, s ebből ismerik meg fürgeségét. A menyasszonyt vivő szekérről szalmát hullatnak, azt gyűjtogatják, s a falu végére érve jókora tüzet raknak, azt körültáncolják és átugrálják, s ezt másnap hajnalban megismételtetik a menyasszonnyal, aki a perzseléstől elszalad vagy pénzzel váltja ki magát. Helyenként a halotti tiszteletnél is szerepe van a tűznek. A mesékben a földtündéranya lánya tűz alakban jelenik meg, de tüzes parazsat eszik, orrából lángot fú a táltos ló, tüzet okád a tüzes légben repülő sárkány is stb.

Víz (isten). Azon túl, hogy az emberek lehetőleg mindig vizek, források környékén telepedtek meg, egyes forrásokat és vizeket vallásos áhítattal vegyes tiszteletben részesítettek. A néphit bizonyos víztüneményekben felsőbb lények megnyilatkozását, befolyását véli, s ezeket gyakran személyesíti meg a víztündér alakjában. A víztisztelettel összefüggőek a mosdás vagy a vízmerítés módjára és idejére vonatkozó szabályok, s helyenként a vízből vélik kiismerni a szerencsét s a jövendőt, vagy a víznek tulajdonítják bizonyos bajok elhárítását. Meséinkben a víz a Föld és a tűz nővéreként megszemélyesített alakban jelenik meg.

Föld (isten). Azt, hogy a földre mint lényre tekintetek eleink, bizonyítja annak „föld-anya”, „anyaföld”, vagy az ezzel rokon „szülőföld” fogalmaink általi megszemélyesítése. S hogy rá mint főbb lényre tekintettek, bizonyítja az, hogy regéinkben vagy meséinkben ennek alárendelt szellemei is előfordulnak: a kincset őrző nemtők, a bányaszellemek, a manók, a törpék, a hegyekké vagy sziklákká dermedő óriások stb. A szülőföld azon jótevő, „édes” anya – ellentétben a „mostoha” anyának nevezet vízzel –, melynek méhéből minden ered, melyen minden tenyészik, nő, gyümölcsöz, s melybe ismét minden visszatér. Az anyaföld óvó, megszentelő s tisztító erővel bír, s mint ilyenhez, különös tisztelet is párosul. A porból vétetünk s porrá kell lennünk újból megállapítás ősi kifejezője az a szokás, hogy az újszülöttet először a földre teszik le, ahonnan atyja mintegy a föld színén élők világába fel emeli, s ugyancsak a földre fektetik a haldoklót is, jelölve annak, hogy az ím a földnek visszaadatik.

Egy terület vagy ország fölötti uralomváltozás tényét a perzsák, szkíták vagy görögök által fejezték ki, hogy annak korábbi birtokosa a terület új urának jelképesen vizet és földrögöt küldött vagy adott át. Ehhez hasonló, s a birtokba veendő új hon és annak földje iránti vallásos tisztelet megörökítője Anonymusnál az a jelenet, amikor az

előőrök által hozott vizet, füvet és földrögöt a honfoglalók mintegy hálaáldozatul az ég felé vetik.

Levegő, szél (eső isten, szél isten). Nyelvünkben a levegő, lég, lehellet, szél, szellő, szellet a lélek, szellem szavakkal és fogalmakkal azonosulnak. A magyarok ősei nemcsak a levegőet tisztelték, mint a főbb lények s az istenség lakóhelyét, hanem amint regéink tanúsítják, a levegőt megszemélyesítő különböző lényeket is, mint például a Kékhegység ormán lakó lég tündérét, vagy a számtalan kapuval bíró kék házában kék ruhában ülő szélanyát, kinek fiai a szelek. A rege vagy monda hőse úgy utasíttatik, s úgy megy a tűztől a vízhez, majd a földhöz, szélhez, nyákhöz, naphoz, holdhoz, léghez, mint egyik testvértől a másikhoz, vagy azoknak sógoraihoz. A néphit megkülönbözteti a hívással gerjeszthetőnek vélt kedvező szelet a dühöngő vihart kísérő pusztító szélvészttől, melyet helyenként úgy próbálnak csillapítani és engesztelni, hogy az ablakon át zsákból liszt és só keverékét rázzák ki a légbe, mondván: csillapodjál kedves szél, s vidd ezt fiadnak.

Nap (a nappal istene). A napkultusz jelenségei majdnem kivétel nélkül minden régi népnél, így a magyaroknál is megtalálhatók. Honfoglaló őseink a tényleges hatalmat gyakorló vezérüket a török eredetű „kündü” vagy „kende” méltóságnévvel illették, melynek jelentése: a Nap fia. A kündü egyes szóváltozatainak, mint például a mahgur, kin-gur, küngür, kangar-nak jelentése pedig: Isten fia. E méltóságnév használata egyértelművé teszi, hogy őseink úgy tekintettek vezetőjükre, mint aki hatalmát a Naptól vagy az égen lakó Istentől nyerte.

A Nap jelképe népi díszítőművészetünk állandó eleme mind a faragott kapukon és fejfákon, mind a varrottas kézimunkákon. Az ugyanezekon gyakran előforduló álló és dőlt keresztek, s ezeknek 8-12-16 osztatú válfajaik valójában napvirág-képletek. Az álló kereszt a mindenséget, a statikus állapotot, az állandóságot sugallja, míg a dőlt és gyakran körbe írt kereszt az elmozdulást, a forgást és a mulandóságot jelképezi.

Őseink a Nap nevét gyakran a Holdra is átruházták, s így emlegették, mint „éjjeli Nap”, vagy Nap-úr, Szem-úr éjjeli mása. Bűvös, egymást kergető versenyfutásuk az égen a szerelmes párral is asszociálta ezeket. Az égi frigynek mintájára a földi házasságban a főszerepet viselő, erős és ellenálló férfit a Nap alakjával, a gyengébb és természete szerint is időszakos változáson áteső nőt pedig a fényét időszakosan változtató Hold alakjával azonosították.

Hold (az éjszaka istene). Keleten ma is általános szokás üdvözölni a Holdat, s ez a tisztelet nem az égitestnek, hanem a vele összeköttetésben, benne levőnek vélt felsőbb lénynek, szellemnek szól. A csángó ember, amikor az égen megjelenő teli Holdat először megpillantja, nem nevezi nevén, hanem a házból levőknek mint Babba Máriát jelenti be. Hasonló ez a magatartás az ószövegségi héberekéhez, akik istenüket, Jahvét nem nevezték nevén, hanem ÚR-nak mondták. Az éjszaka urát, a Holdat őseink nemcsak azért tisztel-

ték, mert az világított, hanem mert annak változásaihoz igazították egész életük ritmusát, időszámításukat is.

Áldozatok. Theophülaktosz említi, hogy a magyarok lovakkal, ökrökkel, juhokkal áldoztak a Teremtőnek, kit igaz Főistennek tartanak, s az áldozati húst utána elfogyasztják. Anonymus említést tesz eleink áldozati szokásairól: valahányszor egy-egy helységet bevettek, a magyarok kövér lóval áldoztak, és ott helyben, néha egy teljes hétig, pogány szokás szerint nagy áldomást csaptak. Ugyanezt a szokást jegyzi fel a kínaiak a hunokról (Kr.e.50-ból), kiknek egyik vezére ajándékot kapván a kínai császártól, kit országa védőszellemének tartott, tiszteletére áldozatot tétetett, s a nemzet nagyjaival mulatott, vendégeskedett és lóversenyt tartott. Julianus a Magna Hungáriában talált magyarokról írja, hogy megeszik a ló- és farkashúst, és megisszák a ló tejét és véré. A lótej nyilván nem más, mint a kancatejből készített kumis, a vérivás pedig a szerződéseket megpecsételő vérelesztés és ivás szokását jelenti. (Folytatjuk)

Összeállította: Molnár-Veress Pál

Fiait önnön vérével tápláló pelikán fészke a világfán
(mennyezetkazetta Noszvajról, Borsod megye)

Tavaly november végén jelent meg Budapesten a *Biblia magyarító jegyzetekkel* a Magyar Bibliatársulat kiadásában. Az alapszöveg a viszonylag új magyar bibliafordítás szövege, a magyarázatok pedig átvételek a Szentírás hasonló német kiadásából, természetesen magyarra fordítva. A címben is említett magyarító jegyzetek három formában jelennek meg: mint történeti bevezetések az egyes bibliai könyvek elején, mint teológiai értelmezések a szükségesnek vélt helyeken az alapszöveg közben, s mint betűrendbe szedett címszavak tárgyi magyarázatai a függelékben.

Százötven éves múltat hagyott maga mögött tavaly, 1996-ban, a magyar művészettörténetírás. Ilyen tárgyú, többé-kevésbé szakszerű írások már korábban is napvilágot láttak régi folyóirataink, a *Tudományos Gyűjtemény*, az *Erdélyi Múzeum* stb. hasábjain, az első magyar nyelvű, magyar szerzőtől való, magyar tárgyú művészettörténeti tárgyú monográfia azonban csak 1846-ban jelent meg Pesten. Szerzője és rajzolója Henszlmann Imre (1813-1888) orvos, később a művészettörténet és régészet egyetemi tanára, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, címe pedig *Kassa városának ó-német stílusú templomairól*.

1996-ban is értékes könyvvel gazdagította könyveinek sorát az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, az emigráció rangos kulturális összefogása, amely a kilencvenes években a magyarországi művelődési élettel immár „békés együttélésben” látja el feladatát. Bonkáló Sándor *A rutének* című könyve, pontosabban ennek második, bővített és jegyzetekkel ellátott kiadása (az első kiadás 1940-ben jelent meg) az EPMSz könyveinek abba a vonulatába illeszkedik, amely a Kárpát-medencében kisebbségben élő magyar közösségek s a velük érintkező etnikumok viszonyát boncolgató, sorsát kutató, alapvető műveket foglal magában – például Janics Kálmán *A honfoglalás éve*, Bíró Sándor *Kisebbségben és többségben* című munkáit. A kárpátaljai Rahón született, vegyes magyar és rutén családból származó Bonkáló Sándor (1880-1959) műve azonban nem a kárpátaljai magyar, hanem az ottani rutén, más néven ruszin kisebbségről szól, erről a maga sajátosságát az ukránokkal, az oroszokkal, a szlovákokkal szemben is védelmező s ezért a magyarokkal rokonszenvező, velük gyakran egy politikai platformra kerülő kis népről.

Ötvenedik évfolyamát zárta tavaly decemberben tartalmas, mintegy száz oldalas ünnepi számmal az *Élet és tudomány*, a magyar tudományos ismeretterjesztés népszerű hetilapja, amelynek 1946 karácsonya előtt megjelent első számához az akkor még Magyarországon élő Nobel-díjas tudós, Szent-Györgyi Albert (1893-1986) írt beköszöntőt. A hetilap eddigi fél évszázados történetének legnagyobb része a kommunista ideológia kizárólagos uralmának év-

K E R E S Z T É N Y

tizedeire esik, amely ideológia egyik meghatározó eleme a primitív, de annál harcosabb ateizmus volt. A szerkesztőség azonban majdnem mindig sikerrel kerülte meg azt a „kötelességét”, hogy tudományos ismeretterjesztés címén ennek a primitív ateizmusnak a szócsövévé váljon – sőt, a keresztény ihletettségű európai művészetről, a keresztény ünnepekhez kötődő népszokásokról, a keresztény eszmékért harcoló történelmi alakokról stb. írva a legsötétebb időkben is alkalmat talált arra, hogy jelezze egész európai és magyar művelődésünk eltéphetetlen kötődését a kereszténységhez, a zsidó-keresztény kulturális és vallási hagyományokhoz.

Svéd különszámmal lepte meg olvasóit a *Nagyvilág*, a negyvenedik évfolyamában járó, évtizedeken át változatlan igényességgel szerkesztett, rangos világirodalmi folyóirat. A stockholmi *Svenska Institutet* támogatásával megjelent 1996 november-decemberi összevont szám Szappanos Gábor szignálta bevezető tanulmánya (*A megkésett aranykor*), Jávorszky Béla, Kúnos László, Tomcsányi Zsuzsa, Harrach Ágnes, Tótfalusi István tolmácsolta szépirodalmi anyaga, valamint a szám svéd szerzőit bemutató jegyzetei számunkra, évek vagy évtizedek óta Svédországban élő magyarok számára is eligazítóak a jelenkori svéd irodalom vonatkozásában. Fodor András 1977-ből való, egy magyar írószövetségi küldöttség pár napos látogatását megörökítő svédországi útinaplója viszont most, közel húsz év múlva, jócskán porosnak tűnik – de egyes részletei, amelyekben kedves ismerőseink, egykori és mostani svédországi magyar honfitársaink jönnek elő igen életszerűen (Thinsz Géza, Csatlós János, Maros Miklós és mások), éppen a mi számunkra teszik sajátosan élményszerűvé a napló olvasását.

A német evangélikus egyházon belül a XVII. században indult ún. pietista mozgalom a hitvitákba, a teológiai szörszálhasogatásba való belefáradást jelezve a kegyes életet tekintette mindennél fontosabbnak (innen a mozgalom neve is a jámbort, kegyest jelentő latin *pious* szóból). Ennek egyik gyakorlati következménye az volt, hogy az addig inkább csak a kántorok részére szerkesztett zsoltároskönyvek mellett szükségesnek látták egy mindenki számára hozzáférhető, otthon is használható, népszerű egyházi énekeskönyv kiadását. Így született meg 1704-ben a *Geist-Reiches Gesang-Buch*, amelynek énekei rövid idő alatt egész Európában, majd Észak-Amerikában is népszerűekké váltak, s mind eredeti, mind más nyelvekre fordított változatukban az egész protestáns egyházi költé-

M Ű V E L Ő D É S

szetre hatással voltak – állapítja meg nemrég megvédett doktori értekezésében Suvi-Päivi Koski finn lelkész, Tammisaari (Ekenäs) vegyes finn-svéd evangélikus gyülekezetének káplánja. A tudós papnő teológiai tanulmányaival párhuzamosan zeneakadémiát is végzett, úgyhogy az egyházi éneklés történetének kétszeresen avatott kutatója, s emellett alkotóművészként is részt vesz a finn evangélikus egyházzenei életben: közismert például *Tammisaaren messut* (Tammisaari-i mise) című, évek óta újra és újra bemutatott zenés liturgiája.

„Katasztrófa volna, ha minden ugyanígy folytatódna. Újra kell gondolnunk egész tevékenységünket. Ez éppúgy vonatkozik az egyház hétköznapi ideológiájára, mint általános teológiai arcélére, az emberekkel való szót értés módjára, a tisztségviselők szerepére és magatartására” – írja a *Dagens Nyheter* január 17-iki számában megjelent cikkében a malmöi Ingemar Simonsson, a svéd egyház lelkésze. Miután keményen felrója egyházának a mindennapi szociális kérdések iránti érzéketlenségét, tanítása megrekedését kétezer éves hittételek ismételtetésében, valamint azt is, hogy a saját kebelében folytatott, nemegyszer heves viták a megújulás lehetőségei helyett alapjában véve jelentéktelen kérdésekről – például a női papságról – szólnak, Simonsson kifejezi azt a reményét, hogy a tavaly decemberben megválasztott, ez év februárjában hivatalába lépő új érsek, Karl Gustav Hammar, kezdeményezni fogja a szükséges fordulat megtételét egy olyan egyház felé, amely képes megfogalmazni és megválaszolni a mai ember számára a lét örök kérdéseit úgy, ahogyan azok a mai életben jelentkeznek.

Lapunk 1996. augusztusi számában elismerésünket fejeztük ki a katolikus egyház iránt azért, mert jelentős erkölcsi erőfeszítést tesz a reformációhoz, a reformáció nyomán keletkezett egyházakhoz való viszonyának pozitív irányú megváltoztatásáért. Ugyanez mondható el a katolikus egyházzal azokkal kapcsolatban, akik az egyházon belül kezdeményeztek bizonyos megújulást, de annak idején elhallgattatták, megvádolták és elítélték, esetleg meg is ölték őket. Ilyen alakja az egyháztörténetnek és az egyetemes történelemnek Girolamo Savonarola (1452-1498) dominikánus szerzetes, aki mint a firenzei San Marco kolostor perjele, nagy hatású, prófétai ihletű prédikációkban ostromozta a klerikusok, különösen VI. Sándor pápa züllött életvitelét, s miután ezért a pápa kiközösítette, egyetemes zsinat összehívását kezdeményezte az egyház belső reformja végett. Ekkor a papok a firenzei polgárokat uszít-

tották ellene, akiket szintén sokszor dorgált meg tapintat és kímélet nélkül; azok aztán megostromolták a San Marco kolostort, s az elfogott perjelt hosszas kínvallatás után két rendtársával együtt máglyára küldték mint *eretneket*. Savonarola azóta is a katolikus egyház „fekete listáján” szerepelt, csak napjainkra gyűjtött az egyház annyi erkölcsi bátorságot, hogy elismerje: a máglyán megégetett dominikánus nemhogy eretnek nem volt, de éppenséggel egyháza megtisztulásáért szállt síkra. Most rendre megjelentetik fennmaradt prédikációit, kéziratait hozzáférhetővé teszik a kutatás számára, s várható, hogy még az ezredforduló előtt hivatalosan is rehabilitálják – jelezte ez év elején a Vatikán lapja, az *Osservatore Romano*.

Két erdélyi katolikus főpap, Márton Áron (1896-1980) gyulafehérvári és Scheffler János (1887-1953) szatmári püspök boldoggá avatását kezdeményezte a Szentszéknél az illetékes gyulafehérvári illetve szatmári egyházmegye. Márton Áron börtönnel, kényszerlakhellyel, állandó titkosszolgálati felügyelettel dacoló egyházépítő és magyarságot őrző munkája protestáns körökben is közismert. Scheffler Jánosról viszonylag kevesen tudják még katolikus körökben is, hogy a román kommunista hatalom ugyanazért hurcoltatta el annak idején, mint Márton Áront, s hogy hajthatatlanságáért életével fizetett a hírhedt jilavai börtönben: a rabok zuhanyozójában forró vízzel ölték meg.

Kegyetlen könyv jelent meg nemrégén Észtországban az egykori szovjet titkosszolgálat és az észt evangélikus egyház egyoldalú „kapcsolatáról”: arról, hogy az egyházi személyiségek közül kiket és miképpen kényszerített együttműködésre a KGB. A kertelés nélkül megnevezett klerikusok közül sokan ma is élnek, sőt különféle tisztségeket töltenek be a szóban forgó egyházban; ezért a *Pagulus ja Nõukogude Eesti* (Száműzetés és Tanács-Észtország) címet viselő könyv nagy vihart kavart, megbízhatóságát többen kétségbe vonták, köztük az észt evangélikus egyház érseke is. Szerzője, Indrek Jürjo fiatal történész azonban az észt állami levéltár alkalmazottja, és nyilatkozata szerint mindennapi munkája során jutott a könyv tárgyára vonatkozó hiteles adatokhoz.

Két év múlva, 1999-ben lesz százötven éves a *Kalevala*, pontosabban a finn népi eposz ma ismert és klasszikussá vált formája, ahogyan azt Elias Lönnrot (1802-1884) *Uusi Kalevala* (Új Kalevala) címmel 1849-ben kiadta. A cím arra utal, hogy Lönnrot már korábban, 1833-ban, majd 1835-ben is megjelentetett egy-egy válogatást az eposz általa gyűjtött részleteiből, amelyek ma *Alku-Kalevala* (Ős-Kalevala) és *Vanha Kalevala* (Régi Kalevala) néven ismertek. Az évfordulóra elkészül a mű új svéd fordítása: Lars Huldén jeles finnországi svéd költő és fia, Mats Huldén dolgozik rajta – olvastuk Helsink-i svéd napilapja, a *Hufvudstadsbladet* egyik legutóbbi számában.

Múlt évi augusztusi számunkban hírt adtunk róla, hogy Vigh Anna Éva stockholmi testvérünk összeszedte és eljuttatta a budapesti Országos Széchényi Könyvtárba itt elhunyt édesapja, Vigh Károly (1912-1990) hátrahagyott kéziratait. A főleg helynévkutató feljegyzéseket tartalmazó anyag Pál-Antal Sándor fiatal kutató kezébe került, aki azt részben kiegészítve sajtó alá rendezte, és a csíkszeredai Pallas-Akadémia Könyvkiadó gondozásában 1996-ban megjelentette *Marosvásárhelyi helynevek és földrajzi közszavak* címmel, egy kisebb formátumú, térképmellékleteket tartalmazó kötet kíséretében.

Jeles irodalmi évfordulókról emlékeztünk és emlékezünk meg az idén. Mikszáth Kálmán (1847-1910), a magyar irodalom egyik legnagyobb elbeszélője születésének 150. évfordulóját már januárban megünnepelték felvidéki

szülőhelyén, Szklabonyán, ahol az író szobrát is felavatták. Reméljük, ezt nem kell majd utólag lebontani, mint a millicentenárium szerény helyi emlékműveit más helyeken Szlovákiában. Jelentősebb budapesti Mikszáth-megemlékezésről egyelőre nincs hírünk. Ady Endre (1877-1919) születésének 120. évfordulója novemberben lesz aktuális. A magyar könyvkiadás összes műveinek kritikai kiadásával készül az alkalomra, de már most látszik, hogy a munkát nem tudja időre elvégezni. Dsida Jenő (1907-1938) születésének 90. évfordulója májusra esik. Megünnepléséről egyelőre nincs otthoni hírünk, itthon azonban Erdős Irma színművésznő készül a költő istenes verseit megszólaltató templomi versműsorral, amelynek bemutatója pünkösdkor lesz a tángárdei kápolnában. A virtuóz formaművészként számon tartott költő 1930-ban írt húsvéti szonettje lapunk jelen számában olvasható.

IGAZSÁGOSABB ÉS TESTVÉRIESEBB VILÁGOT!

Folytatjuk a Magyar Katolikus Püspöki Karnak 1996 nyarán híveihez és minden jóakarátú emberhez intézett, a magyar társadalomról szóló körlevelének vázlatos ismertetését. Tekintve, hogy a körlevél tartalmával egyetértünk, magunkénak is tekintjük, a megszövegezésben nemcsak a katolikus egyházra, hanem az egyház egészére, arra az egyházra hivatkozunk, melyben mi is benne foglaltatunk. A lapunk előző számában (Új Kéve 96/6) közölt részben Magyarország szociális viszonyairól, e viszonyok javítását vezérlendő szempontokról és ajánlásokról, ezen belül a szegények melletti elköteleződés, a felelősségvállalás és kezdeményezés szükségességéről szoltunk.

GAZDASÁGI ÉLET Az előző fejezetben felsorolt nehézségek és gondok szorosan kapcsolódnak Magyarország gazdasági életéhez, szólnunk kell tehát erről is, hiszen a gazdasági helyzet sok más területen megszabja cselekvési lehetőségeinket.

A múlt öröksége. Az utóbbi évek átalakulásának legkárosabb és legveszélyesebb következménye, hogy a társadalmi egyenlőtlenségek megnöttek, s a különböző rétegek között

olyan szakadék jött létre, mely gátolja a gazdaság fejlődését. Óriási egyenlőtlenség észlelhető az ország nyugati és keleti fele, továbbá a nagyvárosok, elsősorban Budapest és a kis falvak között.

Sokan hajlamosak megfeledkezni arról, milyen súlyos terheket örökölt az ország, és a pártállami múltból csak a létbiztonságra és a garantált munkahelyre emlékeznek, holott az is köztudott, hogy a magyar gazdaságban alapvető bajok voltak. A pártállam 1968-ban bevezetett gazdasági reformjai valójában csak a „második gazdaság” és a feketepiac fellendülését eredményezték, s ezzel egyidőben nőtt a „kollektív felelőtlenség” állapota. A pártállam diktatúrájának alapgondolata ugyanis az volt, hogy a viszonylagos jólét fejében a lakosság ne avatkozzon bele a politikába, és csendesen tűrje az MSZMP hatalmát. A világgazdaságra nézve a drámai fordulat 1973-ban, az olajárrobbanás idején következett be, s míg a legtöbb ország ekkor végrehajtotta a szükséges strukturális váltást, Magyarország vezetői külföldi hitelekkel vettek fel, amelyeket nem a gazdaság fejlesztésére, hanem a látszólagos életszínvonal szintentartására fordítottak. Az adósságot és annak kamatait a mai magyar társadalomnak kell visszafizetnie.

A rendszerváltást lényegesen megváltozott világgazdasági környe-

zetben élte meg az ország, akkor, amikor a gazdasági növekedés Nyugat-Európában is lelassult, a társadalom elöregedett, nem tudja fenntartani a jóléti szolgáltatások megszokott szintjét. Így Magyarország egy csak lassan növekvő térséghez csatlakozik, amelytől ezért jóval kevesebb segítséget, ugyanakkor jóval keményebb versenyt várhat. Az Európai Közösséghez csatlakozásnak viszont nincs más alternatívája.

A jelenlegi gazdasági helyzet. Az elmúlt években Magyarországon is kialakultak a piacgazdaság fontos alapintézményei. Csakhogy az átmenet célja a szociális piacgazdaság kiépítése volt. Ennek lényege, hogy a piac működésének káros hatásait az állam kiigazítja azoknál a csoportoknál, amelyek nem képesek részt venni a piaci versenyben (gyermekek, idősek, rokkantak, munkanélküliek, nagycsaládosok). Erre a kiigazításra az állam képtelennek mutatkozik, így az átalakulás nem érte el igazi célját.

A gazdaság óriási tehertétele az államadósság. 1995 végére a külföldi bruttó adósságállomány meghaladta a 31 milliárd dollárt, a nettó adósság a 16,8 milliárdot. 1993-ban megugrott a belső eredetű államadósság is, mely 1994 végére elérte a 3755 milliárd forintot (kb. 22 milliárd dollárt, Szerk. megjegyz.), s így csupán a kamatter-

hek a költségvetési kiadások 30%-át teszik ki. Ezzel párhuzamosan tapasztalható a forint elértéktelenedése (évi 20%-nál magasabb infláció), következésképpen folyamatos a bérből és fizetésből élők, a nyugdíjasok és a gyermekes családok elszegényedése.

Kedvező jelenség, hogy a vállalatok szintjén megindult a struktúraváltás, melynek fontos eleme a beáramló külföldi tőke, de kevésbé kedvező ennek következménye, az ugyanis, hogy az ország gazdaságának jelentősebb része már külföldi ellenőrzés mellett működik. A külföldi tőke érdekei pedig nem azonosak a magyar társadalom hosszútávú céljaival.

A magánosítás. Eleve nem lehetett kielégítő, egyértelmű alapelveket találni a privatizációhoz, hiszen olyan zűrzavarosan változtak a tulajdonviszonyok a történelem viharában, hogy a régi viszonyok helyreállítása nem volt lehetséges, noha sokan ilyen illúziókat tápláltak. A kárpótoltak kevés valóságos értékhez jutottak, s a kárpótlási jegyek jórésze végül nem az eredeti, kárpótlásra jogosult tulajdonoshoz került. A lakosság az egész folyamatból annyit érzékelt, hogy hatalmas, ellenőrizhetetlen vagyonok jöttek létre, s ezeknek tulajdonosai nem szolidárisak a szegényekkel.

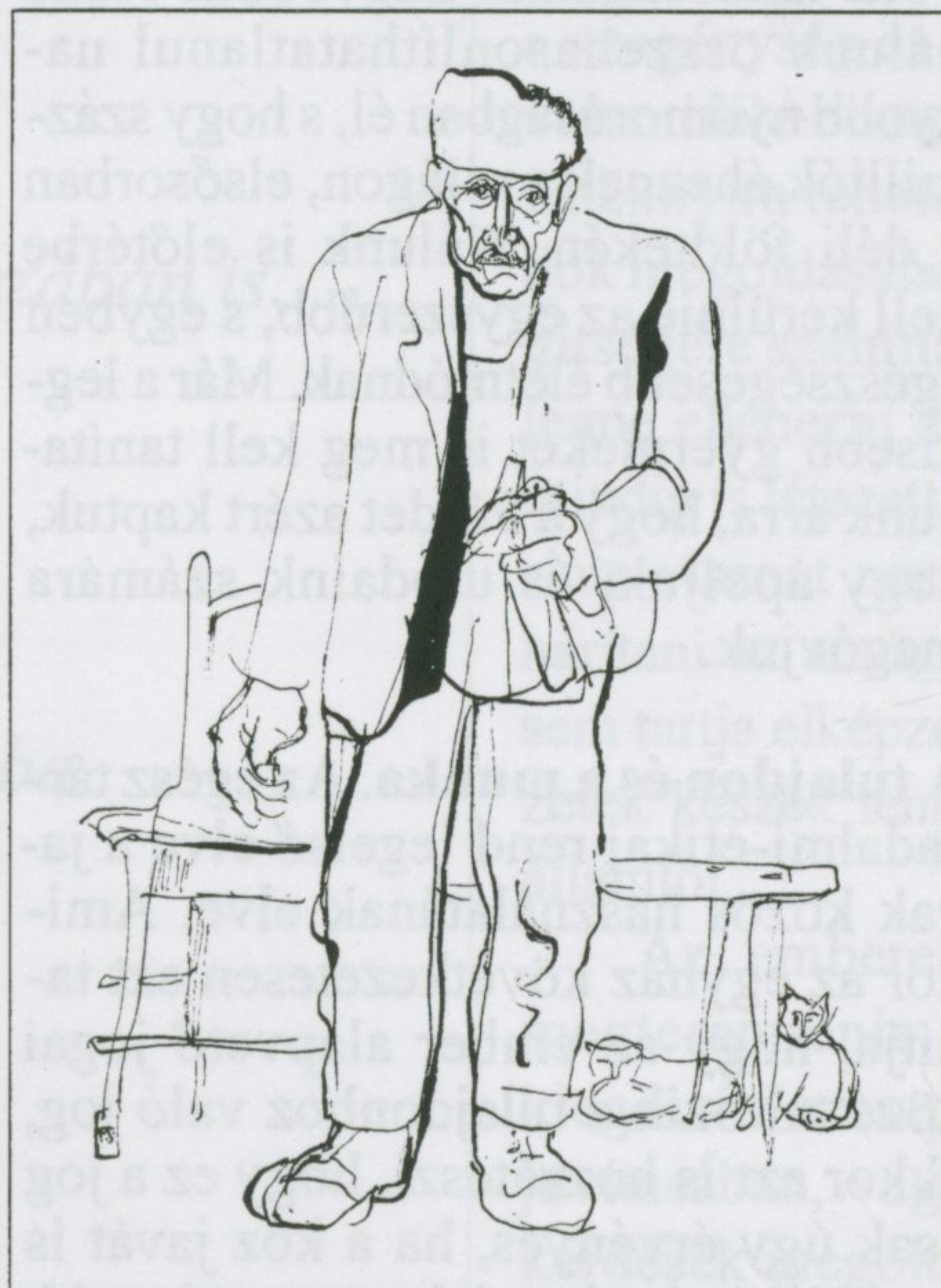
A piacgazdaság motorja ideális esetben az olyan vállalkozó, aki ésszerűen gazdálkodik, beruházásokra és fejlesztésre törekszik, de felelősséget érez a munkavállalók és a fogyasztók iránt is. Ilyen vállalkozókat a mai Magyarországon alig lehet találni. A gazdaság kulcspozíciói az állami többségű és a vegyes tulajdonú részvénytársaságok vezetőinek, részben a feketegazdaság illegális üzletembereinek a kezében vannak. Velük szemben az alkalmazottak és az esélytelen kisvállalkozók napi túlélési gondokkal küszködő hatalmas tömege áll.

A fekete- és a szürkegazdaság. Az átalakulás veszélyes kísérőjelensége a „feketegazdaság”, mely becslések szerint ma már a nemzeti össztermék 25-30%-át adja. Adót és járulékot nem fizetve a feketegazdaság nyilván olcsóbban dolgozik, s ezáltal kiszorítja a piacról a tisztességes vállalkozókat. „Ördögi kör” keletkezik, hiszen az ellehetetlenült tisztességes állampolgár kénytelen a feketegazdaság nyújtotta olcsóbb termékeket és szolgáltatásokat igénybe venni, s így akaratlanul ennek növekedését segíti elő. A feketegazdaság pedig – mint mindenütt a világon – magával hozza a szervezett bűnözés és korrupció növekedését is.

A „szürkegazdaságot” az olyan vállalati tevékenység eredményezi, mely formálisan törvényes keretek között folyik, de a jogi szabályozások hiányosságait, a „kiskapukat” kihasználva az adózást részben vagy egészben elkerüli, s ezáltal megrövidíti az állami költségvetés bevételeit.

Mind a feketegazdaság, mind a szürkegazdaság a közteherviselés alóli kibúvás formája, következménye pedig az, hogy az államháztartás egyensúlyban tartása végett a tisztességes állampolgárok adóterheit állandóan emelik, mígnem a terhek eléri az elviselhetetlenség határát.

Mezőgazdaság. Magyarország, természeti adottságait tekintve, elsőrendű mezőgazdasági terület, ezért remélhető lett volna, hogy a rendszerváltás a földműves réteg számára jobbulást hoz. Nem így történt, mert az átalakulás csak félmegoldásokat kínált. Bár igaz, hogy megszűnt a nagyüzemi, kényszerrel szövetkezetesített mezőgazdasági forma, de a magánosítást nem követte az egyéni gazdálkodás feltételeinek megteremtése.

Plugor Sándor rajza
(Öregek könyve. Kritérium, 1976)

A parasztság nem csak a tőkehiány, a mezőgazdasági hitelek magas kamatai, a támogatások leépítése miatt érzi helyzetét kilátástalannak, hanem az élelmiszeripar és a kereskedelem

nagyrészenek külföldi kézbe adásával, piacától megfosztva végső fokon védtelen helyzetbe is jutott. Ha ez a helyzet nem változik, ahelyett, hogy adottságai folytán erős versenytársként kerüljön az Európai Közösségbe, a magyar mezőgazdaság valójában esélytelenül fogja megérni a csatlakozást.

A gazdaság helye a társadalomban. Az egyház egyfelől elismeri a gazdaságnak mint a társadalom egyik szférájának önállóságát, másfelől a leghatározottabban elutasítja azt a felfogást, amely az önállóságot hangsúlyozva nem ismer más mércét a gazdaságban, mint az egyének és csoportok önös érdekeinek érvényesítését.

Az egyház nem hagyhatja szó nélkül, hogy a szociális piacgazdaság jelszavának hangoztatásával a döntések többnyire csak a különböző érdekcsoportok rövid távú érdekeinek megfelelően születnek, s a gazdaságpolitika évtizedek óta sodródik a pillanatnyi kényszerek között. Változás csak akkor következne be, ha a gazdaságpolitika irányítói és a gazdasági élet összes résztvevői kellő alázatot, nyitottságot, önzetlenséget, józan önmérsékletet tanúsítanának. Enélkül a gazdasági hatalom elviselhetetlen koncentrációja jön létre.

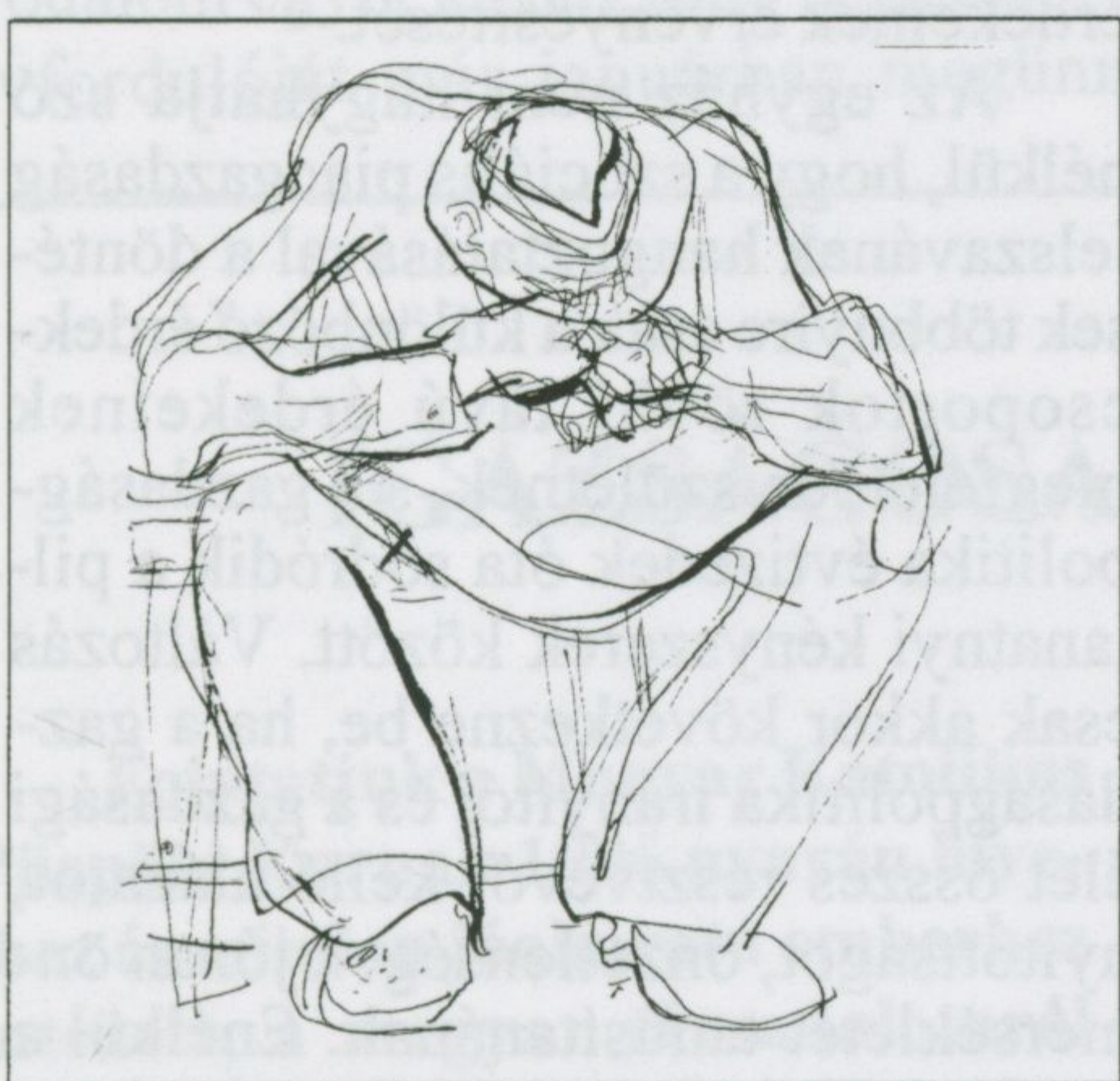
A gazdaság célja nem lehet a termékek halmozása, sem pedig a haszon vagy a hatalmaskodás, hanem elsősorban az ember szolgálata. Mégpedig a teljes ember szolgálata, amely az anyagi szükségleteken kívül tekintetbe veszi az ember értelmi, erkölcsi, szellemi és vallási igényeit is.

Az egyház az elmúlt száz évben következetesen elutasította mind a kollektívizmust, mind a kizárólag a szabadversenyre építő liberális kapitalizmust. A kollektívizmust hirdető kommunista társadalmi modell megbukott. A kapitalista társadalmi rend pedig két arcát mutatja.

Az egyház igent mond az olyan – etikai és vallási alapelveknek is megfelelő – „kapitalista” rendszerre, amely a gazdasági élet szabadságát a teljes emberi szabadság egyik összetevőjének tekinti. De nemet mond az olyan kapitalizmusra, amely a gazdasági élet önállósága és szabadsága ürügyén valójában a teljes emberi szabadság érvényesülését gátolja.

A külföldi tőke és a multinacionális vállalatok súlyának növekedése Magyarország számára akkor mond-

ható jótékony hatásának, ha ezáltal korszerűbb technológia, fejlettebb gazdasági rend, kultúra és morál honosodik meg az országban. Ha viszont a külföldi tőke és a multinacionális vállalatok csupán a gyengébb gazdasági partnerrel szembeni erőfölényt érvényesítik, s az ország és lakossága iránt nem viseltetnek felelősséggel, akkor jelenlétük veszélyes és nem kívánatos. Az egyház nyomtatékosan felhívja a figyelmet, hogy a világgazdasági globalizálódás együtt kell járjon a felelősség egyetemessé válásával, s ezalól a Magyarországon jelenlévő külföldi tőke birtokosai sem képezhetnek kivételt.

Plugor Sándor rajza
(Öregek könyve. Kritikon, 1976)

Az állam feladata a gazdaságban. A közgazdászok körében elterjedt az a nézet, miszerint az államnak be kéne látnia, hogy a polgárok (jó)létét biztosító szolgáltatások a gazdasági fejlődéstől vonnak el összegeket, ha pedig a gazdaság nem fejlődik, az állam hiába akarna polgárainak szolgáltatásokat nyújtani, úgysem lesz miből, azaz (jó)szándéka korlátokba ütközik.

A közgazdászok talán elfelejtik, hogy az állam feladata nemcsak az, hogy fenntartsa a piacgazdaság intézményrendszerét, de az is, hogy a monopóliumok korlátozásával és a verseny szabályozásával óvja a verseny szabadságát, s védelmezze az emberek jogait a gazdasági életben, a piac működésének káros következményeit kiigazítsa, s az osztó igazságságot szem előtt tartva mérsékelje az anyagi egyenlőtlenséget, minden polgára számára biztosítsa a méltó emberi életet.

Nemzeti érdek, hogy a vidék társadalma, a mezőgazdaságból élő lakosság magára találjon, gazdaságilag megerősödjön, közösségi élete és er-

kölcsi értékrendje megújuljon. Ennek érdekében meg kell kapnia minden ehhez szükséges támogatást.

Meg kell akadályozni a társadalom végleges kettészakadását. Egy szűk elitrétegből és a társadalom peremén élő tömegekből álló Magyarországot az Európai Közösségen belül csak kiszolgáltatott lesz.

A feketegazdaság felszámolásához összehangolt intézkedéssorozat szükséges. Az adóterhek ésszerű mértékre csökkentése mellett biztosítani kell a törvénytelen ségek gyors feltárását és szigorú büntetését. Minden erőfeszítés hiábavaló viszont, ha az intézkedésekkel párhuzamosan nem változik meg az egyes emberek felfogása, s ebben a keresztényekre különösen nagy feladat hárul.

Csak szilárd és kiszámítható jogrend mellett várható, hogy a vállalkozók megtartsák az üzleti tisztességet, s hosszú távra tekintve, felelősséggel gazdálkodjanak.

A munkanélküliség felszámolása, a minél teljesebb foglalkoztatás érdekében az államnak, a társadalomnak és a gazdasági élet szereplőinek együttes erőfeszítéseket kell tenniük.

A társadalomnak realisabb várakozásokat kell táplálnia anyagi jóléte növekedésének lehetőségeiről. Nem feledkezhet meg arról sem, hogy a Föld lakosságának nagyobbik része nálunk összehasonlíthatatlanul nagyobb nyomorúságban él, s hogy százmilliók éheznek a világon, elsősorban a déli földtekén. Nálunk is előtérbe kell kerülnie az egyszerűbb, s egyben egészségesebb életmódnak. Már a legkisebb gyermekeket is meg kell tanítanunk arra, hogy a Földet azért kaptuk, hogy ápoljuk, és utódaink számára megóvjuk.

A tulajdon és a munka. Az egész társadalmi-etikai rend legelső elve a javak közös használatának elve. Amikor az egyház következetesen azt tanítja, hogy az ember alapvető jogai közé tartozik a tulajdonhoz való jog, akkor azt is hozzáteszi, hogy ez a jog csak úgy érvényes, ha a köz javát is szolgálja. A társadalom szegényebb rétegei hazánkban évek óta egyre súlyosabb terheket cipelnek. Elfogadhatatlan, hogy ezzel párhuzamosan az erős gazdasági-politikai helyzetben levő rétegek, amellettt hogy jól élnek, a közteherviselésből aránytalanul keveset vállalnak, s a lecsúszott rétegek-

kel még csak szolidaritást sem éreznek. Az egyház elismeri a haszonjogszerű funkcióját, mint amely a vállalkozás jó működését jelzi, de hangsúlyozza, hogy a profitszerzés nem történhet más emberi és erkölcsi tényezők kárára. Állami intézkedésekre van szükség, hogy a gazdasági-politikai elit a megszerzett jövedelmet ne csak tőkefelhalmozásra, hanem annak nagyobb hányadát mások megsegítésére fordítsa. Isten minden ember és minden nép használatára szánta a Földet, mindazzal egyetemben, ami hozzátartozik. Az ember tehát, amikor a teremtett javakat használja, köteles úgy tekinteni jogszerűen birtokolt vagyonát, hogy az nemcsak a sajátja, hanem egyúttal közös is, abban az értelemben, hogy az ne csak neki, hanem másoknak is hasznára lehessen.

Személyes életvitelünk fontos eleme a munka, de nem válhat senki ennek rabszolgájává. A túlélés kényszere vagy éppen a luxuscikkek megszerzése, a meggazdagodás vágya sok embert különösen nagy erőfeszítésekre készítet. Azonban ennek nem áldozható fel a családi együttlét, sem pedig a heti pihenőnap.

A keresztényeket gazdasági döntéseikben – akár a gazdaságpolitika alakítói, akár vállalkozók, akár munkavállalók – a hitükből fakadó értékek kell, hogy irányítsák. Az egyház számára különösen fontos ezért, hogy intézményesen is résztvegyen a szükséges tudás közvetítésében, a kívánatos viselkedésminták megismertetésében, a felnőttek nevelésében.

(Folytatjuk)

Plugor Sándor rajza
(Öregek könyve. Kritikon, 1976)

Csávossy György

Ima

*Homályba vérző örökmécses lánggal,
a remény frigyládáját mentve máig,
történelmünk vad, villanó patáit
és sújtó fejszék árnyát lombos ággal
hárítva, Uram, völgyed templomában,
fenyők tömjénes csúcsíve alatt,
míg elvándorlók búcsúénekével
zokogva bujdos a messzi patak,
szólok Hozzád - Halál vagy élet
dolgában száll feléd a lélek:
Legyen meg a Te akaratod,
a szeretet,
mikképpen mennyben, e hazában is.
A mindennapi békességet
add meg nekünk, ó ma!
Ne vigy minket a pusztulásba
és szabadíts meg mostoha
végzetünktől.
Büntess engem, ha kell,
tört test csak durva börtön,
de adjál örökéletet
népemnek itt a földön!*

Honnan várjunk segítséget? *

A hetvenes évek végétől gyakoribbakká váltak az államnak az egyének életébe történő beavatkozását bíráló hangok. Egyesek azt kifogásolják, hogy az állam teljes egészében magára vállalta a szociális kérdések rendezését és jogszabályozását, bár ezeket megfelelő piacgazdasági módszerek alkalmazásával sokkal hatékonyabban is meg lehetne oldani. Ez azért is figyelemre méltó elgondolás, mivel a svéd szociális szektor már akkorára duzzadt, hogy fenntartására az országnak komoly gazdasági nehézségekkel kell megküzdenie. Mások azt kifogásolják, hogy a túlzott állami gondoskodás megfosztja az embereket hozzátartozóik, barátaik és szomszédaik iránti természetes felelősségüktől. A kilencvenes évek gazdasági válsága a szociális szektor visszafejlődését eredményezte, s a rászorultak egyre gyakrabban fordulnak segítségért az önkéntes segélyszervezetekhez.

Feltevődik a kérdés: honnan várjunk segítséget? Az adókból táplálkozó állami szektortól, vagy az emberek jótékonyágától és a segítőkész önkéntesektől? Vagy esetleg forduljunk a biztosítótársaságokhoz?

A megkérdezettek nagyon eltérően nyilatkoznak erről. Az újságíró és irodalmár **Göran Greider** szerint úgy kell megszervezni a rászorultak megsegítését, ahogyan azt az érintettek szeretnék. Az emberek viszont nem egy önkéntességen alapuló gondoskodást óhajtanak maguknak. A legtöbben azt szeretnék, állítja az újságíró, hogy a szegénység és a nyomor ellen maga az állam nyújtana valamiféle biztonságot, s ezzel szemben csupán két százaléknak tehető azoknak a száma, akik a szociális gondok megoldásában elsősorban az önkéntes szervezetek segítségére számítanak. Greider hangsúlyozza, hogy abszurd lenne ellenezni a családon belüli gondoskodást, hiszen ez mindig is létezett és még ma is számottevő méretet ölt. Szerinte viszont nem lenne helyes még nagyobb felelősséget hárítani az amúgy is megterhelt családra. Ugyanakkor azt sem tartja elképzelhetőnek, hogy az önkéntes segélyszervezetek készek lennének még több felelősséget átvállalni az államtól.

Az emberek alapvető biztonságát az államnak kell megteremtenie, míg az önkéntes szervezetek csupán kiegészítő szerepet vállalhatnak, például a szolgáltatások javításában, vagy, akár az Amnesty, olyan nemzetközi kérdések megoldásában, amelyekkel állami szinten nem foglalkozhatnak, véli Greider. Hosszú távon a család nem bírja rászoruló hozzátartozóját kellőképpen gondozni. Sok esetben az a függőségi viszony, mely az önfeláldozó ápoló és a neki hálával tartozó ápolat között kialakul,

(*A felhasznált cikk: Kristoffer Morén: Vem ska ta hand om min gamla mamma? Kyrkans tidning Nr.10, 1997.Ford. M-Veress Mária)

megmételtyezi a környezetet, melyben nap-nap után kénytelenek együtt lenni. A fizetett ápoló munkáját kifogásolhatja az ápolat, az önkéntesét nem. Göran Greider azt a következtetést vonja le, hogy az önkéntességre alapozó gondozás esetében nagy mértékben korlátozódna az egyénnek (gondozottnak és gondozónak egyaránt) a saját élete irányítása fölötti hatalma.

Az önkéntesek bevonásának fontosságára azt az érvet szokták felhozni, hogy óriási szakadék tátong a szociális támogatás szükségének mértéke és az ország anyagi lehetőségei között. Greider szerint lenne mód a helyzet javítására: ha az állam nem munkanélküli segélyre, átképesítő tanfolyamokra és szociális támogatásra költené milliárdokat, hanem például az idősgondozás terén létesítené új munkalehetőségeket, ez még ráadásul a gazdasági élet fejlődéséhez is hozzájárulna. Ennek egyik oka az, hogy jobban dolgozik az az egyén, akinek nem kell gondoskodnia a hozzátartozóiról, sem pedig attól félnie, hogy idős korában nyomorognia kell.

Egészen más álláspontot képvisel **Hans Zetterberg**, a szociológia professzora, aki megkérdőjelezi a felebaráti szeretet államosításának létjogosultságát. Ott, ahol az állam próbál szeretetet nyújtani, délután öt órától az emberek magukra maradnak. Az állam tulajdonképpen rendfenntartó hatalom, mely valódi arcát akkor mutatja meg, amikor rohamrendőrökkel menekültcsaládokat toloncoltat ki – mondja a professzor. Az életreszóló állami istápolást Zetterberg azért helyteleníti, mert azt anyagilag nehezen fedezhetőnek és gyakorlatilag nehezen kivitelezhetőnek tartja, s mert szerinte a jóléti társadalom nem képes megbirkózni olyan gondokkal, mint amilyen a fiatalok bűnözése, vagy a kábítószerfogyasztás. Az ilyen kérdéseket s azoknak megoldását csak közös felelősségvállalással lehet elképzelni.

A legfőbb bajt Zetterberg nem abban látja, hogy az állam nem a legjobb módon gondoskodik polgáraitól, hanem főként abban, hogy a jóléti államban az egyéni kezdeményezés elsatnyulása megakadályozza az embereket abban, hogy legjobb belátásuk szerint cselekedjenek. Mielőtt a felelősséget intézményesítik, megszűnik az egyén kötelességtudata, a hozzátartozók iránti gondoskodás erkölcsi kérdése pedig adókérdéssé válik. Miután az állam átvállalta a rászorulókat megsegítését, a család, a barátok, az egyház és különböző szervezetek egyre kisebb mértékben jutnak szerephez, holott azelőtt a bajba jutottak kizárólag csak innen kaptak támogatást. Ami különösen gondolkodóba ejtő, az a családtagok iránti felelősségérzés csökkenése. Ennek okát Zetterberg abban látja, hogy az állami gondoskodás kizárólag az egyénre irányul, nem pedig a bajba jutott családra. A professzor azt szeretné, ha a svéd társadalomban az emberek ismét önként sietnének egymás segítségére.

Ez nyilván nem azt jelenti, hogy az állam azonnali hatállyal vonuljon vissza, önkéntes szervezetekre ruház-

va át a népjóléti kérdések intézését. Ehhez megfelelő hagyományoknak kell kialakulniuk. Ott, ahol ezek megvannak, a rászorultak sokkal több szeretetet kapnak, mint azok, akiken pusztán az államhatalom segít. A jóléti társadalomban gyakran szívtelenné válik a segítségre szorulókat támogatása, szögezi le Zetterberg. Ő ezt elsősorban a hatósági emberek hozzánemértésének számlájára írja, ami szerinte oda vezet, hogy a segítségnyújtásban sok az esetlegesség.

Arra, hogy van mód az államinál hatékonyabb segítségnyújtásra, jó példa az egyházi szeretetszolgálat, mely bibliai alapokra épült szilárd hagyományokon nyugszik: ez ad súlyt a diakónusmunkának és önértetet a munkálkodónak. Zetterberg szerint az önkéntesek bevonása mellett a gazdasági életbe való bekapcsolódás is megfontolandó, hiszen ilyen módon ésszerűbbé lehetne tenni a segítségnyújtást. Az önkéntesség fokozódása az emberi értékek növekedését is jelentené. Ez még akkor is felbecsülhetetlenül fontos, ha számolunk azzal, hogy a segítségadás nem sikerülne minden ember számára egyformára, de ez csak jó, mondja a professzor, hiszen az egyenlődsdi csak akadályt jelent abban, hogy mindenki a szükségeinek megfelelő segítséget kapja.

A mai svéd társadalomban minden embernek joga van a támogatásra, s ezért senkinek sem kell kedveskednie vagy hálásnak mutatkoznia. Hans Zetterberg mégsem hiszi azt, hogy a barátságtalan emberekkel senki se törődne, ha majd az önkéntesek segítségére szorulnak. Akiben megvan a keresztény szellem, az a nehéz természetű emberen is segíteni fog.

Végezetül, arra a kérdésre, hogy amennyiben ő maga is rászorulóvá válna, milyen gondozást szeretne kapni, Zetterberg azt válaszolja, hogy sokkal boldogabb lenne, ha önzetlen családtagjaitól és barátaitól kaphatna segítséget, mint ha arra kényszerülne, hogy másokra utaltan egyedül tengesse végnapjait egy intézetben.

Plugor Sándor rajza
(*Öregek könyve. Kriterion, 1976*)

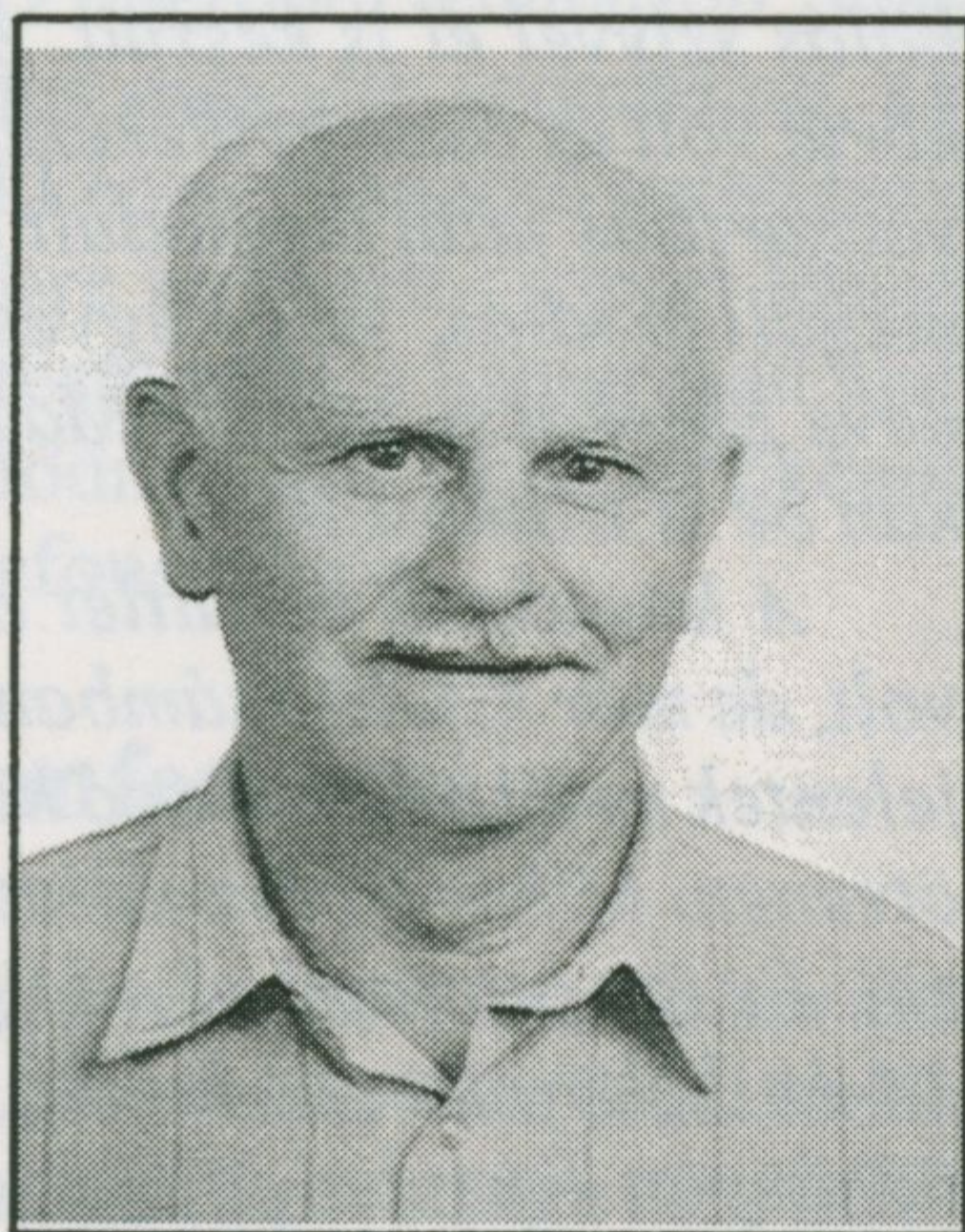
Molnár Ödön
(1911–1997)

Református papcsalád negyedik gyermekeként, Kolozsvárott született 1911. május 18-án. Nagyenyeden, a református Bethlen Gábor Kollégiumban, 1928-ban érettségizett, majd kereskedelmi pályán helyezkedett el. A II. világháború idején első, sikertelen házasságát felbontva önkéntesként jelentkezett a magyar hadseregbe, de még bevonulása előtt megismerte majdani második feleségét, a kolozsvári Nagy Katalint, kitől Éva nevű lánya 1944-ben született.

Tűzérként harcolta végig a háborút, majd orosz fogság után román hadifogolytáborba került, ahonnan kalandos körülmények között sikerült megszöknie. Kolozsvárra érve megtudta, hogy a háborús cselekményekért körözöttek listáján van, s meg sem állt Bécsig, de visszafordult, hogy mégis Magyarországon keressen lakhatást. A hatóságok itt mint kém-et és hazaárulót Recskre internálták, ahonnan 10 év után, 1956-ban szabadult, majd a forradalom bukása után Ausztriába menekült. Itt ismerte meg harmadik feleségét, Keresztes Irénkét, akivel 1960-ban Svédországba jött és Halmstadban telepedett le. Ötéves boldog együttlét után, 1962-ben Irénke meghalt, s az ő utolsó kérésének eleget téve, 1964-ben férje kihozatta Kolozsváron hagyott egykori feleségét s lányát. Húsz év után ismét egymásra találva előbb Halmstadban, később Göteborgban

telepedtek le, s mint tisztviselő innen vonult nyugdíjba 1976-ban, hogy aztán családjával együtt 1985-ben Stockholmba költözzön.

Svédországba érkezése után bekapcsolódott a Magyar Protestáns Gyülekezet életébe, melynek 1965-től 1985-ig Göteborgban presbitere is volt. Megfogyatkozott erővel, látását nagyrészt elveszítve, utolsó tíz évét Stockholmban élte le, s megrendült egészségi állapota ellenére rendszeresen résztvett istentiszteleteinken. Idén, január 6-án, közel 86 éves korában csendesen elhunyt. A Södersjukhus kápolnájában január 21-én családja és tisztelői körében búcsúztunk tőle, s a kolozsvári Házsongárdi temetőből hozatott maroknyi röggel együtt hamvait április 11-én Halmstadban helyezük örök nyugalomra.

Köteles Ferenc
(1928–1997)

Hajdú-Bihar megye debreceni járásában, Vámospércsen született 1928. június 28-án. Neveléséről és taníttatásáról hőn szeretett édesanyja gondoskodott, majd a második világháború nehéz éveiben a rokonok is, akiknek segítségével Debrecenben a Kereskedelmi Középiskolát járta ki. A hatalomátvitel után, 1948-ban Ausztriába távozott, két évig egy parasztgazdaságban dolgozott, megbetegedett, s 1950-ben a Svéd Vöröskereszt útján jutott el Svédországba, ahol első négy évét kórházban töltötte.

Stockholmban egy gyógyszergyárban vállalt munkát, ahol újból fertőzést kapott, s következtében újabb két és fél évet töltött kórházban és különböző szanatóriumokban. Gyógyulása után továbbképezte magát, elektromos szakmát tanult, mestervizsgát tett, s csoportvezetőként hamarosan újból munkába állt. Szorgalmával, kitartásával és tisztességével mindenütt megbecsülést szerzett. Utolsó munkahelyén 17 évig dolgozott, s 1984-ben betegnyugdíjaztatta magát.

Még 1974-ben megismerte későbbi feleségét, Fábian Ilonát, de csak idősebb korában, 1991-ben sikerült kihoznia Svédországba, s ezt követően már csak öt évet élhettek egymás mellett, boldogan.

Február 23-án szívpanasszal kórházba szállították, este fél nyolckor még telefonon hívta feleségét – nyolc óra után visszaadta lelkét Teremtőjének. Arca nyugodt volt, tíz évvel fiatalabbnak látszott.

Köteles Ferenc – az ifjabbak Feri-bácsija – kezdettől fogva résztvett a stockholmi magyarság életében, a Magyar Ház, a Szabad Magyarok Tömörülése, az Önképzőkör, s református létére a Katolikus Kör tevékenységében is. Több tucatnyira tehető azoknak a magyarországi, erdélyi és délvideki menekülteknek a száma, akiket pénzzel, élelemmel, lakással, esetenként a továbbutazáshoz kellő anyagiakkal segített, de karácsonyoként szeretetsomagot küldött olyan ismeretleneknek is, akiknek csak címét tudta meg. Mindig ott volt a Svéd-Magyar Segélyszervezet szállítmányainak rakodásánál, a Magyar Ház tatarozásánál, jótékonysági rendezvényeken, ünnepi előadásokon. Élvezet volt hallgatni ízes beszédét, hosszú történeteit, visszaemlékezéseit. Minden jó ügy mellé odaállt, s előfizetője volt számos emigráns magyar lapnak, könyvnek, s indulásától az Erdélyi Könyv Egyletnek is.

Köteles Ferenc alapító tagja volt a Magyar Protestáns Gyülekezetnek, támogatója a Tángagárdei Gyülekezeti Ott-

honnak, hűséges és kitartó látogatója az istentiszteleteknek, résztvevője számos gyülekezeti konferenciának, ugyanakkor fizető tagja volt a svéd Missziós Egyháznak, a Luther-hjálpen segélyszervezetnek és a gyermekeket támogató alapnak, a Rädde barn-nak is. Egész életével bizonyította a bibliai intést: Jobb adni, mint kapni. Mélyen hívő, mindenét szétosztó, segítőkész, hűséges jó barát, lélekben nagy magyar volt. Emléke legyen áldott!

Dobay Ferenc
(1942–1997)

Székelyudvarhelyen született, 1942. április 30-án. Középiskolai tanulmányai után szaktanfolyamot végzett, s mesteri fokozattal a műszaki felszereléseket gyártó Tehno-utilajban vállalt munkát, ahol megszakiítás nélkül 31 évet dolgozott. Tudását és szorgalmát megbecsülés övezte. 1966-ban feleségül vette Kovács Klára Évát, ismertebb nevén Katit, aki előbb Ferenc nevű fiukkal, majd 1977-ben Krisztina nevű lányukkal ajándékozta meg. Az önfeláldozó, nyugodt, családjáért élő apának békés otthonot sikerült teremtenie, de a sok hajsza és a reménytelennek látszó jövő 1990-ben szülőföldjéről való távozásra készítette. Fiával érkezett Svédországba, ahol előbb Göteborg, majd Falun menekülttáborába helyezték, s az 1991 decemberében elnyert végleges tartózkodási engedéllyel Ljungby-

ben telepedett le. 1992-ben a műanyagtermékeket gyártó Eksima vállalatnál kapott munkát, s ugyanebben az évben sikerült otthonhagyott feleségét és lányát is Svédországba hozatnia. Rengeteg munkával, túlórák vállalásával hamarosan itt is sikerült otthont teremtenie családjának, s közben nem feledkezett meg az otthon maradt rokonokról, barátokról sem, akiket lehetőségei szerint támogatott. Bekapcsolódott a ljungbyi magyar Petőfi-egye-

sület munkájába, ahol mint önzetlen, melegszívű társat, jó barátot ismerték meg, s ahol szívügyének tekintette az ifjúság azonosságtudatának erősítését. Az 55-ik évében járó férfi, mint máskor is tette, január 5-én az uszodába ment frissülni. Szerető családja, barátai, ismerősei körébe már nem térhetett vissza. Január 10-én az Annelunds-temető kápolnájában nagyszámú tisztelője búcsúzott tőle s kísérte utolsó útjára. Béke poraira!

Mindenható Isten, kegyelmes mennyei Atyánk!

Hála legyen neked, hogy Urunkat és Megváltónkat diadalmasan kihoztad a halálból az életre, s feltámadása által minket is bizonyosakká tettél az örökélet felől. Nem vagyunk többé a halál rabjai, hanem a te örök üdvösségedre elhívott gyermekeid. Bűneink miatt nekünk is át kell mennünk a halál félelmetes kapuján, de sírunk nem tarthat meg örökre, hanem minket is feltámasztasz és új életre hívsz elő.

Segíts meg kegyelmes Istenünk, hogy ebben a reménységben tántorítatlanul álljunk, serényen buzgálkodjunk a te dolgaiddban, s tudjuk, hogy a mi munkánk nem hiábavaló. Tudjuk, hogy amikor a mi földi porsátorunk is szétomol, hajlékunk van a mennyben, amit te készítettél nekünk.

Add, ó, mi jó Atyánk, hogy az Úrban elaludt kedveseinket is nálad, a te őrizettedben tudjuk, felőlük jó reménységgel legyünk, s magunk is mindig azon igyekezzünk, hogy akár itt vagyunk, akár elköltözzünk, neked kedvesek legyünk. Tarts meg minket, Urunk, e buzgó igyekezetünkben mind a mi boldog végünkig

Ámen

Det är min smärtsamma plikt att meddela att min älskade make, Er vän, Alajos Rezsőfi har avlidit. Enligt Alajos önskan kommer begravningen att ske i stillhet.

Fájdalmas kötelezettségemnek eleget téve tudatom, hogy szeretett férjem, barátotok, Rezsőfi Alajos elhunyt. Kívánsága szerint utolsó útjára csendben kísérjük el.

Birgit Rezsőfi

Rezsőfi Alajostól az Új Kéve részéről következő számunkban méltatással búcsúzunk.

Feltámadott az Úr bizonnyal!

Megkértük az Észtországban elhunyt néhai Asszonyi István volt kárpátaljai református lelkész özvegyét, írjon férjéről, s arról, hogy miként támadt életre az észtországi magyar lelkigondozás. Az alábbiakban leveléből idézünk:

Szerény isméretem s egyszerű értelmem szerint leírom idekerülésünket, férjem itteni rövid szolgálatát. Idős Asszonyi István nyugdíjba menetele után kénytelen volt feleségével áttelepülni Észtországban élő gyermekeihez 1988. június 17-én. Három gyermekünk él itt: István, András és Erzsébet, kik közül Erzsébet és férje Enn fogadtak be, nemcsak hajlékukba, de szívükbe is családjukkal együtt. Náluk volt alkalmas az elhelyezkedésünk, mivel mi is falura vágytunk, ahol ők is laknak. Szíveink nehézségét, könnyeink meg-megeredését, Istenünk szeretete ezzel a szavával könnyítette meg: „Én leszek néktek minden — mindenekben” — hallatta velem Szent Lelke által.

Pár hónap múlva jött a politikai változás, amikor Isten megkezdte ígéretét láttatni velünk. Novemberben az itt élő magyarok elhívták férjemet, hogy tartson számukra karácsonykor szolgálatot. Elfogadta, és igen buzgón, hálás szívvel el is készült. Akkor első alkalomra 80-100 körül volt az összegyűlekezettek száma. Igézhirdetés és úrvacsorázás után megindult az ismerkedő beszélgetés. És megállapodtak, hogy egyesületbe tömörülnek, melynek neve Munkácsy Mihály Magyar Kultúregyesület lett. Sokan be is iratkoztak.

A következő együttlét húsvétra lett tervezve, meg is volt, de már kisebb számban. Pünkösdre még kevesebben jelentek meg. A következő karácsonykor már alig voltunk ötvenen. Mikor a pénzváltozás bejött, már csak 30-40 körül. És így jutottunk el odáig, hogy férjem 1992. október 14-én bekövetkezett halála után már csak tallinniaiak és néhányan Tartuból jöttünk össze. Kétszer pesti református lelkész szolgált, kétszer Finnországból jött evangélikus lelkész. Azóta önt láthattuk testvéri szívvel köreinkben. Hálásak lennénk, ha ismét jöhetne szolgálatra alkalomról alkalomra. Amiért az Urat kérem segítségül, mert tudom, hogy nem rajtam múlik. Szolgálatait ismételten megköszönve arra kérem Istenemet, úgy áldja meg Kigyelmedet, hogy az Ő megőrző és megtartó szeretete áradjon szívébe és szívéből Istenünk felé és minden embertársa felé, amint erről itt is engedett meggyőzni. Áldott gyümölcsöző szolgálatokat és nagy áldott Húsvét-feltámadási ünnepeket kívánva minden testvéremnek, Áldás-Békességgel búcsúzom,

idős Asszonyi Istvánné

Megköszönve a meleghangú levelet, húsvét ünnepében Isten megőrző és megtartó szeretetébe ajánlva, azzal a biztatással köszöntjük Északra sodródott kárpátaljai testvéreinket: Feltámadott az Úr bizonnyal! És örömmel tapasztaljuk: nemhogy elveszett volna, hanem újból életre támadt a sok próbát kiállt észtországi magyarok számban kicsiny, de hitében erős és állhatatos gyülekezete!

Újraindul az óvoda Göteborgban

Az 1995 márciusában Göteborgban indult hétfélig magyar óvoda az utóbbi fél évben kényszerű okokból szünetelt. Két lelkes óvonó kezdeményezésére most újraindul a tevékenység, melynek műsorán tánc, bábozás, mesemondás, szép idő esetén szabadban való barangolás szerepel. A magyar óvoda az 1–4 éves, valamint az 5–9 éves korosztály számára két csoportban, minden páratlan számú hét szombatján 11.00–13.00 óra között szervezi tevékenységét a Heden melletti S:t Jakobs templom (Parkgatan 4.) alagsorában erre a célra felszerelt termében. A foglalkozás nyelve a magyar, hiszen köztudott, hogy az anyanyelvüket jól beszélő, erősebb öntudatú gyermekek könnyebben találják meg helyüket a vegyeskultúrájú közösségben. Érdeklődni és jelentkezni Moulavi Mártánál, a 031- 14 95 16, illetve Sternbeck Ildikónál, a 031- 47 47 21-es telefonszámon lehet.

Oktatás önerőből

A megnyírbált és sok helyen megszüntetett anyanyelvi oktatás helyettesítésére, néhány szülő kezdeményezésével Stockholmban megalakult a Magyar Anyanyelvi Oktatás Szervezete (svéd nevén Ungersk Hemspråksundervisning, rövidítve az UHU), melynek elnöke Stuber György, titkára Kéri Ibolya, pénztárosa Török Ernő lett. A szervezet keretein belül beindult az első tanfolyam, melyet 6-9 éves korú, magyarul haladó szinten beszélő gyermekek számára szerveztek. Az önerőből fenntartott „magyar iskola” a stockholmi Magyar Házban, minden második szombaton, kétszer 40 perces tartammal, Feldőtő Emese szakképzett tanárnő vezetésével működik. Rövid idő alatt betelt az első, 12 fősre tervezett csoport létszáma, de a szervezők remélik, hogy példájuk követésre talál, s hamarosan újabb csoportok indításáról is hírt adhatnak. Érdeklődni a szervezet elnökénél, Stuber Györgynél lehet a 08-57 02 77 09-es telefonszámon.

Magyartanárok konferenciája

Gyakorló magyartanárok, anyanyelvi oktatáshoz szükséges szakképesítéssel rendelkezők, az anyanyelvoktatás iránt érdeklődők jelentkezését várja a Svédországi Magyarok Országos Szövetsége (SMOSZ), melynek rendezésében április 11–13. között, tångagärdei gyülekezeti otthonunkban kerül sor a svédországi magyartanárok első anyanyelvi konferenciájára. Ezen többek között az anyanyelvi oktatás jelenlegi helyzetéről, a szükségletekről, a szülők, egyesületek és egyházak szerepéről, az oktatás lehetséges formáiról lesz szó. A tanácskozáson meghívottként részt vesz Kolczonay Katalin, a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága alelnöke és Lázár Oszkár, a Társaság nyugati társelnöke. Érdeklődni, jelentkezni levélben vagy telefonon Tompa Annánál lehet: Huskvarnavägen 4 A, 554 54 JÖNKÖPING; telefon és fax: 036–71 23 03.

Lábam alá sziklát adjál

A fenti címmel, 1997. március 22–29. között, a Köln közelében fekvő Hohengrete egyházi üdülőközpontban tartja harmincnyolcadik nagyheti találkozóját az Európai Magyar Evangéliumi Ifjúsági Konferencia, melynek témája a lelki nagykorúságra jutás, illetve felnövekedés kérdésköre. Programfüzetet és jelentkezési lapot az eddigi találkozók résztvevői közvetlenül a szervezőktől kaptak. A konferenciára idén nem indítunk szervezett csoportot, de örömmel értesültünk arról, hogy magánúton – egy kisebb mértékű egyházi támogatással – Svédországból tíznél többen vesznek részt e hagyományos nagyheti találkozón.

új Kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek lapja – Az Északon élő magyarok ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning – Ungramas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik kéthavonta – évi 6 szám
(Utkommer varannan månad – 6 nr per år)

Årgång V. évfolyam
Nummer 1. szám
Februari 1997 február

Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)

Veress Zoltán

Szerkesztők (Redaktörer)

Molnár-Veress Pál
Szentkirályi Csaga, Sántha Ferenc,
Layout:
Molnár-Veress Mária Magdaléna

Szerkesztőség (Redaktion)
Vintrosagatan 17/1,
S-124 73 Bandhagen (Stockholm)
Telefon/Fax: +46 – (0)8 - 86 36 39

Nyomda (Tryckeri)
Ekonomi-Print AB
113 23 Stockholm – Dalagatan 31
Telefon/Fax: +46 – (0)8 - 33 29 90 / 33 47 62

Felelős vezető (Chef)
Alexander Jenssen

Példányszám (Upplaga)
2000

Gyülekezeti tagjaink a lapot
térítésmentesen kapják.
(Församlingsmedlemmar får
tidningen gratis.)

Adományt a lapkiadás céljára köszönettel
fogadunk az alábbi számlaszámra (Gåvor till
utgivning emottages med tacksamhet
på följande postgironummer)

Ungerska Protestantiska Samfundet

Postgiro 602047-3

Norvégiai terjesztőnk:
HORVÁTI GYÖRGY
N-1353 BAERUMS VERK
Nedre Toppenhaug 9
Tel +47 – 67 56 21 05

Finnországi terjesztőnk:
LUKÁCSFY KRISTÓF
FIN-00430 HELSINKI
Perhekunnantie 26 I 62
Tel +358 – (0)9 – 53 73 14

Észtországi terjesztőnk:
TALUR KATALIN
EE-0035 TALLINN
Järveotsa tee 41-21
Tel +37 – (0)2 – 659 03 32

A Kárpát-medence országaiiban terjesztőnk:
KÁSZONI K. JÓZSEF
H-1092 BUDAPEST
Hőgyes Endre utca 3, III. em. 4.
Tel +36 – (06)1 – 217 61 71

Dsida Jenő

A HÚSVÉT DICSÉRETE

Ezenkilencszázharminc éve szent
zsidók földjére nagy próféta támadt.
Emlékének, mely bágyadt, égi bánat,
szenteljük azt a sárga pergament.

Rá gondolok, míg járom Golgotámat.
Mivelhogy nincs igazság idelent,
Pilátus alatt a keresztre ment,
de harmadnapra új életre támadt.

Alleluja! – nagy bástyákat ledöntőn
rivalg s csodára váró tűzben ég
falu és város, ház, tébolyda, börtön,

minden üszkös, az arcok feketék...
Feltámad-é a bús erdélyi földön,
ki meghala és eltemettetik?

(1930)

Kosztolányi Dezső

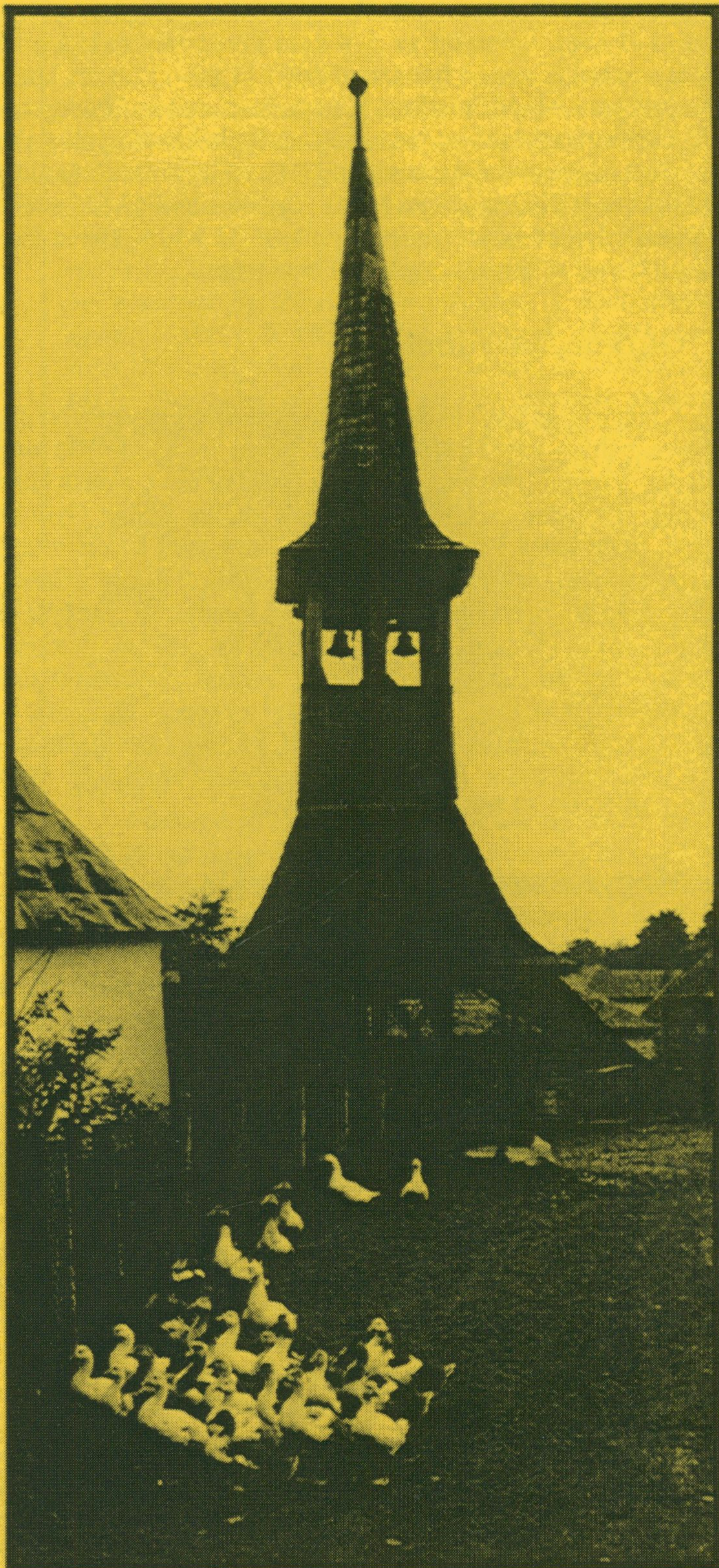
HÚSVÉT

Már kék selyemben pompázik az égbolt,
tócsában fürdenek alatt a fák,
a földön itt-ott van csak még fehér folt,
a légen édes szellő szárnyal át.

Pöttöm fiúcskák nagyhasú üvegbe
viszik a zavaros szagos vizet,
a lány piros tojást tesz el merengve,
a boltokat emberraj tölti meg.

S míg zúg a kedv s a víg kacaj kitör,
megrészegül az illaton a föld
s tavasz-ruhát kéjes mámorban ölt,

kelet felől egy sírnak mélyiből
elrúgva a követ, fényes sebekkel
száll, száll magasba föl az isten-ember.

*Kecsetkisfalud református templomának haranglába
Szabóky Zsolt: Nézd elméjüket az ács embereknek c. könyvéből*